

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL VII » NR. 292 » 27 noiembrie – 3 decembrie 2010 » Săptămînal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

AVANPREMIERĂ

**UMBERTO
ECO**
*Cimitirul
din Praga*

Romanul va apărea în curînd în colecția „Biblioteca Polirom” a Editurii Polirom, în traducerea Ștefaniei Mincu.

ÎN » PAGINILE 6-7

Inspectorul Maigret a alungat criza de la Gaudeamus

Silviu D. Constantinescu

O ediție a Tîrgului de Carte Gaudeamus peste așteptările expozanților și chiar ale organizatorilor. Criza nu s-a prea văzut în cele cinci zile (18-22 noiembrie), numărul vizitatorilor fiind estimat la circa 103.000, foarte aproape de recordul din urmă cu un an. Pentru prima oară, Gaudeamus a avut și un invitat de onoare: regiunea Vallonia Bruxelles din Belgia.

ÎN » PAGINILE 4-5

Partizanii din munți ajung pe ecrane

Iulia Blaga

Portretul luptătorului la tinerețe a avut nevoie de cinci ani ca să parcurgă drumul de la gînd la faptă. A fost filmat în 70 de zile, cu 130 de actori și 400 de figuranți. 95% din recuzita de joc e originală.

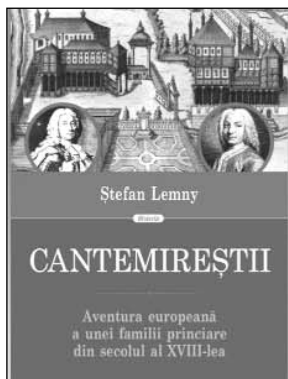
ÎN » PAGINA 3

VICTOR REBENGIUC: PERSONAJELE SÎNT INOFENSIVE, ELE DISPAR A DOUA ZI

În viață ai de-a face cu tot felul de oameni care te încurcă

Citiți interviul realizat de Iulia Blaga ÎN » PAGINILE 8-9

Omagiu Dimitrie Cantemir la Iași cu participarea istoricului Ștefan Lemny și a reputatului muzician Jordi Savall

Lansarea volumului *Cantemireștii. Aventura europeană a unei familii princiare din secolul al XVIII-lea* de Ștefan Lemny • Evenimentul va avea loc în cadrul programului „Toamna muzicii vechi”, organizat de Centrul Cultural Francez din Iași, care cuprinde și concertul "Istanbul. Dimitrie Cantemir" susținut de reputatul muzician catalan *Jordi Savall* și *Ansamblul Hesperion XXI*.

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Geamul de plexiglas

Lucian Dan Teodorovici

Pare fotbal, dar e circ. Pare „un incident izolat”, dar riscă, mai mult decât alte incidente mai puțin izolate, generalizarea. Mă refer la gestul de la Basel al antrenorului Sorin Cârțu, între timp demis de la conducerea echipei CFR Cluj. Printr-un comunicat ce pune degetul pe rană: „Pentru că valorile și imaginea clubului CFR 1907 Cluj nu pot fi asociate cu gestul antrenorului Sorin Cârțu din minutul 75 al partidei de la Basel, am decis ca relația de colaborare dintre clubul CFR 1907 Cluj și domnul Sorin Cârțu să înceteze. Ne cerem scuze pentru gestul lui Sorin Cârțu, în primul rând față de UEFA, organizatorul competiției Champions League,

clubului FC Basel 1893, suporterilor clubului nostru, și tuturor iubitorilor fotbalului și ai sportului în general”.

Bănuiesc că gestul e deja cunoscut de mai toți cititorii textului de față. Românul Cârțu, exasperat de neputința arătată pe terenul din Basel de jucătorii pe care îi antrena, a dat cu pumnul, apoi cu piciorul în geamul de plexiglas al băncii de rezerve pe care se afla, spărgându-l. În fața camerelor de luat vederi. Făcînd, la propriu sau la figurat, nu mai contează, spume la gură. Fiind apoi cu greu liniștit de colaboratorii lui de pe bancă. Dacă unul dintre ei nu l-ar fi ținut cu disperare, e greu de prevăzut ce alte lucruri „de ținută europeană” ar mai fi făcut antrenorul român.

Am citit câteva comentarii care veneau în apărarea lui Sorin Cârțu. S-a insinuat chiar o idee: dacă era antrenor străin, nimeni nu mai zicea nimic. José Mourinho, de exemplu. Presa ar fi privit totul ca pe o altă extravaganță a antrenorului lui Real Madrid, nimeni n-ar fi pus pechea asupra Portugaliei. Un om se enervează, sparge un geam. Și ce? Nu l-a spart în numele țării pe care o reprezintă, ci în numele propriei crize de nervi, una lipsită de naționalitate. Cumva logic. Nu doar „cumva”. Logic în toată puterea cuvîntului.

Ce logică are însă imaginea României peste hotare? Exact în Basel mă aflam, în urmă cu puțini ani, reprezentînd România la un târg de carte, deci la un eveniment cultural, cînd de

standul nostru s-a apropiat un domn elvețian, cu aparență perfect civilizată. Care, înainte de a apuca să-l invite să arunce o privire asupra cărților expuse, aproape că m-a luat de guler, întrebîndu-mă, cu ochi injectați, ce caut acolo. Am răspuns, oarecum pierdut, că e un târg de carte la care am fost invitați de organizatorii elvețieni. Discuția a continuat pe un ton ridicat, bărbatul vituperînd: nu, n-avem ce căuta acolo noi, românii, nu sîntem buni decît, continui citarea, să intrăm pe furie în casele elvețienilor, să furăm, să violăm, să ucidem. L-am întebat, cînd am apucat să mă strecur printre cuvintele lui, dacă îi transmit și eu senzația pericolului. Da, i-o transmiteam. De ce? Pentru că eram român. Nu era necesară vreo explicație suplimentară.

Discuția a continuat, am reușit să cobor tonul elvețianului printr-o glumă, finalul ei a fost cumva fericit, dar nu e relevant pentru textul de față. E relevant pentru logica despre care

vorbeam mai sus. Mai bine zis, pentru lipsa unei logici pe care, altfel, noi o cerem. O imagine nu se construiește prin faptele bune pe care le cunoaștem noi înșine, nu se contruiește prin propriile frustrări. Ci prin reprezentări și prin mediatizarea acestora. Spun truisme acum, dar aceste truisme se constituie, pînă la urmă, în explicații.

A fost „un incident izolat”, s-a apărut Sorin Cârțu, glumind mai tîrziu: „Geamul nu a fost de calitate! Dacă era termopan, nu se spărgea!”. Iar o asemenea glumă, în mod stupid considerată amuzantă prin presă, nu arată de fapt decît inconstiența antrenorului. Departe de a fi „un incident izolat”, gestul lui a fost transmis în direct pentru sute de mii de telespectatori elvețieni, dar mai apoi pentru milioane de telespectatori din întreaga lume. Românul Sorin Cârțu a devenit emblematic pentru lipsa noastră de civilizație, de cultură fotbalistică și, prin extensie, de cultură în general.

Ne apărăm înainte, firav, susținînd că o parte mică dintre românii plecați în afară, care comit tot soiul de infracțiuni, nu pot să ne reprezinte pentru că ei ar fi fost „elemente declasate” chiar și în țara noastră. Cum ne apărăm acum, cînd unul dintre antrenorii respectați din România, cînd una dintre personalitățile publice se comportă execrabil, în fața a milioane, zeci de milioane de ochi occidentali, gata să generalizeze, pentru că în fața lor România se arată cu un întreg istoric de lipsă de civilizație?

Nu, nu dau o prea mare importanță unui asemenea gest. Dimpotrivă, îi dăm cu toții o prea mică importanță. Și-o să realizăm asta cînd, în ieșirile noastre prin Occident, o să ne enervăm din cauza privirilor chiorșe. Și, frustrați, o să-i considerăm pe ei incultți, necivilizați, răuvoitori etc. Nici o clipă n-o să înțelegem însă că, de fapt, ei ne privesc, justificat, printr-un geam de plexiglas spart, fixîndu-ne în cadrul lui care, din păcate, nu lasă loc de perspective mai ample.

TEO

GHEO

ROMÂNII E DEȘTEPTI:

Orașul literaturii române

Radu Pavel Gheo

Săptămîna trecută am fost (sau am revenit) la Iași, ca să-mi lansez romanul, *Noapte, bună, copii!*, nu doar fiindcă Iașiul e orașul în care se petrec tribulațiile erotice, profesionale și literare ale unuia din personajele principale (și, odinioară, și ale mele), ci și fiindcă aduceam astfel un omagiu locului de care, din punct de vedere literar, sînt mai legat decît de oricare altul. E adevărat că în carte lumea literară ieșeană e tratată ades în cheie ironică, dar – cum am spus și la lansare – ironia aceea, acidă, dar și duioasă, e tot o formă de iubire.

Îmi aduc aminte că în momentul cînd am început să cunosc lumea scriitoricească ieșeană, am descoperit acolo o fervoare literară teribilă. Cu grupuri și grupuscule, cu antipatii și simpatii, cu veleitari și scriitori de excepție, dar era o lume care trăia literatura intens. Nu-i de mirare: Iașiul e orașul Junimii, locul de care se leagă începuturile literaturii române moderne, locul unde au trăit și au scris (trăiesc și scriu) o mulțime de mari autori români. Dacă fiecare oraș din România ar trebui să-și aleagă o îndeletnicire definitorie, pentru Iași aceasta ar fi neapărat literatura.

Bucureștii are, desigur, mai mulți scriitori (deși majoritatea nu sînt bucureșteni),

dar nimeni n-ar putea spune că trăiește literar. Iașiul însă da. Iașiul este, cred, orașul cu cel mai mare număr de reviste literare locale, cu excepția Bucureștiului (care are, oricum, o populație de zece ori mai mare). Cea mai puternică editură din România își are sediul tot la Iași, lucru care acum mi se pare foarte logic. Iar în Iași literatura are greutate pretutindeni. Scriitorii – și intelectualii în general – se bucură de un prestigiu ce se extinde asupra întregii vieți a cetății. Acolo consiliul local avea la un moment dat o concentrație de scriitori unică în România – și vorbesc aici de scriitori autentici, ajunși acolo grație prestigiului lor literar. Fenomenul se desfășoară și în sens invers: personalitățile locale caută să dobîndească și laurii nobilei îndeletniciri a scrisului. Cît am locuit acolo, am văzut cum fostul primar al orașului, Constantin Simirad, azi președinte al Consiliului Județean Iași, rămas în memoria mea în special ca fondator al defunctului Partid al Moldovenilor, s-a îndrîjit să devină membru al Uniunii Scriitorilor și, după câteva cărți, a izbîndit. Diverși consilieri locali publicau (și cred că mai publică și azi) volume de versuri sau proză. Asta dovedește iarăși forța literaturii și atracția pe care o exercită ea în Iași.

Dar Iașiul e un oraș literar în întregul lui. Oamenii, cetățenii de rînd, își trăiesc

și ei viața literar. În crîșme de mahala sau în cafenele din centru auzi versuri din Eminescu și asisti la polemici literare nu neapărat erudite, dar înfocate, cum în alte orașe rareori vezi. Leșenii povestesc precum Creangă ori Sadoveanu și vorbesc în metafore sau parabole. Vorbirea obișnuită, seacă și pragmatică, nu îi satisfacă. Numai aici poți vedea, lipită pe un stîlp din oraș, o poezie dedicată unei anume Mihaela, poezie scrisă cu avînt de un necunoscut care și-a găsit astfel cea mai potrivită formă de exprimare a preaplinului inimii lui. Tot aici, la o tarabă de bilete pentru Teleeurobingo, vezi un anunț scris de mîna: „Cumpără taloanele, să te premieze căprioarele”. Căprioarele, pricepi matală... Într-un magazin, pe un raft, îți atrage atenția o marcă de borș la pungă cu sloganul „Cel mai acru și mai acru este borșul lui Burlacu”. Intri într-un birt amenajat într-o gheretă de tablă și, în locul clasicului „Nu servim persoane în stare de ebrietate”, pe perete stă scris „Nu servim persoane cu nasul roșu”. Cu nasul roșu, dal! Iar pe ușa W.C.-ului se citește avertismentul „Nu servești, un leu plătești”.

Da, în Iași se trăiește literar. Acolo e bunicul literaturii române. Locul e doldora de povești, de povestitori și, inevitabil, de scriitori. Poți să-l ironizezi, dar nu poți să nu-l îndrăgești. Altfel, vorba înscrisului de mai sus, plătești.

SUPLIMENTUL LUI JUP

Partizanii din munți ajung, în sfîrșit, pe ecrane

Portretul luptătorului la tinerețe a avut nevoie de cinci ani ca să parcurgă drumul de la gînd la faptă. A fost filmat în 70 de zile, cu 130 de actori și 400 de figuranți. 95% din recuzita de joc e originală. Filmul are trei ore fără un sfert în varianta lungă, respectiv două ore și un sfert în cea scurtă. Se poate presupune din cifre că autorul său, Constantin Popescu, preferă ceea ce în engleză se spune *think big*.

Iulia Blaga

Ideea de a face un film despre luptătorii anticomuniști din munți i-a sugerat-o de fapt tatăl său, producătorul Titi Popescu. Fiul a început să citească lucrări de memorialistică și volumele au început să crească. Lor li s-au adăugat stenograme ale ședințelor de Securitate. Citind și umplînd cărțile de bilețele, regizorul-scenarist a fost copleșit de informație. Nu a găsit o singură poveste demnă să devină film.

A găsit 50. Se afla, oricum, în fața unui teritoriu aproape virgin pentru că, în afară de *Undeva în Est* de Nicolae Mărgineanu (care se ocupa și de colectivizare), nimeni nu mai făcuse pînă acum un film numai despre rezistența anti-comunistă armată din România. Pînă la urmă, Popescu și-a dat seama că nu poate și nu vrea să facă un singur film, ci trei: unul despre gruparea din Munții Făgăraș, condusă de Ion Gavrilă Ogoranu, al doilea despre Elisabeta Rizea și al treilea despre frații Toma și Petre Arnăuțoiu. Bine, nu e musai ca cele trei filme să fie făcute în 15 ani. De pildă, filmul despre Elisabeta Rizea vrea să-l filmeze în alb-negru și, probabil, va fi mai intim ca producție. Iar pentru al treilea va trebui să se întâlnească cu Ioana Maria Voicu Arnăuțoiu care a înregistrat numele Toma și Petre Arnăuțoiu la OSIM.

Dar pînă acolo mai e. Deocamdată, *Portretul luptătorului la tinerețe* a ieșit pe ecranele românești în 19 noiembrie, în două variante – cea originală și una cu 20 de minute mai scurtă, cerută de agentul internațional de vînzări (Coach 14), dar și de unele cinematografe românești care s-au speriat de lungimea inițială. Despre filmul său, pe care îl consideră „onest”, Constantin Popescu spune

că „o jumătate de oră în plus pentru niște oameni care au dat dovadă de demnitate nu e un efort prea mare”. Respectul nu se măsoară în minute. Dar datorită amplitudinii producției și vârstei tinere a distribuției, *Portretul luptătorului la tinerețe* dă impresia că e filmul prin care o generație se înclină în fața celor care au înfruntat

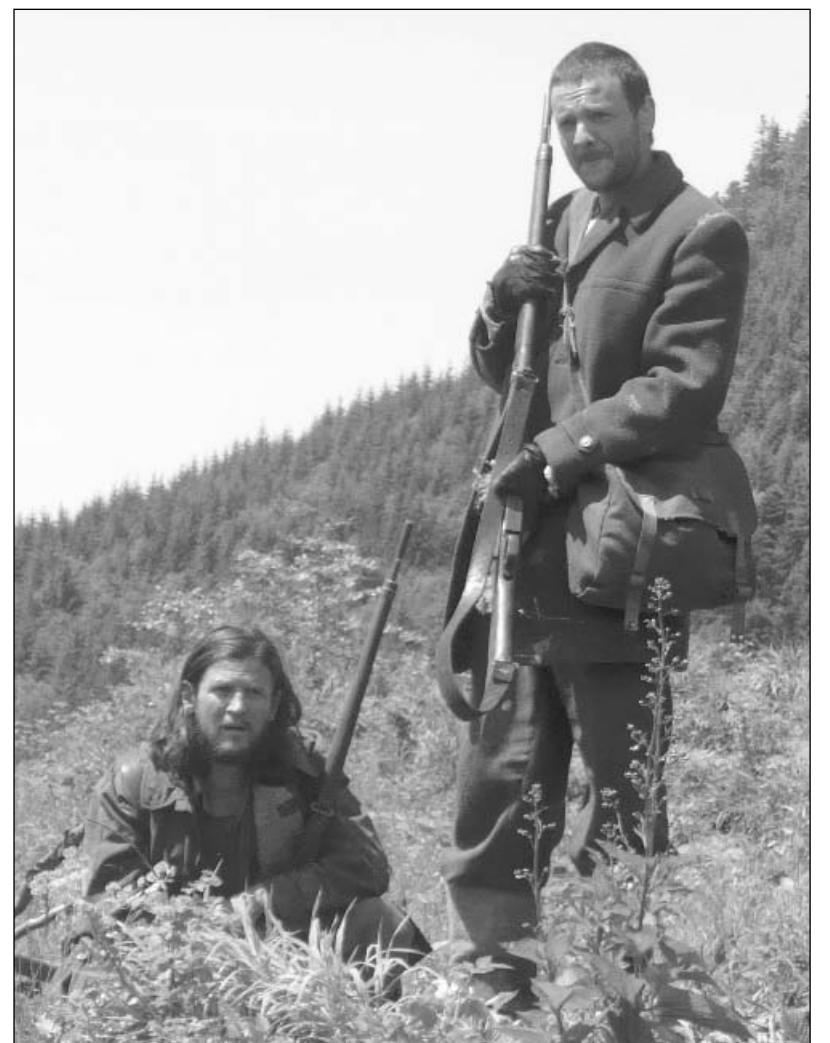
comunismul cu arma în mână, într-o luptă pe care au știut-o din timp pierdută, dar pe care au dus-o pînă la capăt. Constantin Diță, cel care îl joacă pe Ion Gavrilă Ogoranu: „Greutatea mea a fost să înțeleg cum poate cineva atît de tînăr să fie atît de bine structurat, să înțeleagă atît de bine contextul și să aleagă”. Actorul Dan Bordeianu l-a construit pe Victor Metea încercînd să-și imagineze „cum au rezistat atîția ani într-un mediu ostil”. Elementul pe care s-a sprijinit a fost credința. În timpul unei filmări de iarnă din Munții Făgăraș, „muream de frig cu mai multe tricouri pe sub haine și ne gîndeam: «Aia au rezistat cîtiva ani, și noi nu rezistăm o zi!»”. Pentru Bogdan Dumitrache, interpretul lui Laurian Hașiu (Leu), important a fost să realizeze că „oricum lupti, ți-e frică să mori”. Lucrînd la personaj, el nu a citit prea mult, ci a ajuns singur la concluzia că „un comportament aspru cu un minim consum de resurse era credibil și posibil pentru personajul meu”.

Valoarea filmului e în primul rînd simbolică

Filmul nu are o narațiune propriu-zisă, ci înlanțuie cronologic scurte capitole prefațate de date succinte despre locul și momentul acțiunii respective. În afara acestor momente din viața de zi cu zi a partizanilor sau din confruntările armate, filmul conține în prima sa jumătate ședințe de la Securitate, precum și momente din interogatorii de care însă s-ar fi putut lipsi ca de niște săculeți cu nisip. Dacă tragismul și tragi-comicul secvențelor de mai sus e real (inspirat din stenograme), deși de multe ori îngroșat, cu totul fictiv e filmul alb-negru pe 8 mm filmat de partizani, care introduce un alt nivel de lectură, cu valoare simbolică și de o mare frumusețe vizuală. Datorită structurii filmului, multe secvențe funcționează singure. Unele sînt mai puternice,

altele mai puțin sau deloc. Unele îți aduc lacrimile în ochi (uciderea lui Toma Pirău), altele sînt fortate, îngroșate și țin de alt film (secvențele cu Bodnarenko sau cu maiorul Alimănescu, interpretate de un Mihai Constantin leit George Constantin, respectiv de Răzvan Vasilescu). Poate pentru că personajele sînt prea numeroase și acțiunea e multă, nici măcar toți cei 15 membri de bază ai grupării nu reușesc să

capete consistență, deși unii se definesc printr-un simplu gest. Valoarea filmului e în primul rînd simbolică – ne aflăm în fața unei restituiri făcute cu instrumentele filmului – și în al doilea rînd artistică. Filmul e inegal, maniheist, riscant ca structură (pe la jumătate te poate plictisi), încărcat, dar pe de altă parte e ambițios, orgolios cu păcatele pe care și le asumă, bărbătesc, elegant vizual și demn.

Criza, dată în urmărire generală la Tîrgul Gaudeamus

O ediție a Tîrgului de Carte Gaudeamus peste așteptările expozanților și chiar ale organizatorilor. Criza nu s-a prea văzut în cele cinci zile (18-22 noiembrie), numărul vizitatorilor fiind estimat la circa 103.000, foarte aproape de recordul din urmă cu un an. Pentru prima oară, Gaudeamus a avut și un invitat de onoare: regiunea Vallonia Bruxelles din Belgia.

Silviu D. Constantinescu

„Cel mai bun răspuns dat scepticilor“, caracterizează Vladimir Epstein, directorul executiv al evenimentului, ediția de anul acesta a tîrgului de carte de iarnă. Desfășurat pentru a 17-a oară în pavilionul central al Romexpo, Gaudeamus este o inițiativă a Societății Române de Radiodifuziune. În ciuda existenței tîrgului de vară, „Bookfest“, și a mai multor evenimente dedicate industriei editoriale în alte perioade din an, Gaudeamus, deopotrivă laudat și criticat, rămîne evenimentul de referință din România pentru profesioniștii din industria cărții, dar, mai ales, pentru publicul cititor. Vânzarea de carte (cu reduceri care variază de la 10 la 80%) reprezintă în continuare o miză uriașă, fapt reproșat adeseori celor care au gândit tîrgurile de la noi, o parte a publicului dorindu-și un eveniment mai aplicat pe dezbaterile momentului în industria editorială. Dincolo de acest reproș, sute de lansări de carte oferă ocazia publicului de a obține autografe de la autorii români preferați. Gaudeamus nu poate fi caracterizat drept un tîrg destinat unei anumite categorii – la Romexpo vizitatorii coexistă

cu scriitorii, criticii literari și patronii de edituri. Din fericire, se produce, chiar dacă lent, un dezgheț în privința editorilor și agenților literari străini atrași de Gaudeamus.

Deși în anii din urmă și-au făcut loc în spațiul expozițional standurile instituțiilor mass media, cartea digitală, evenimentele conexe precum expozițiile de artă, cartea tipărită rămîne vedeta incontestabilă. Altfel, în privința atmosferei, trompeta lui Paul Daian te poartă inevitabil în Ziua cîrții, iar Ion Iliescu este în continuare în vervă, lansează cărți și este întrebat dacă are conștiința curată. A lipsit președintele Băsescu anul acesta – Valeriu Stoica pare să nu mai fi lansat nici un volum. E adevărat că și Summitul NATO de la Lisabona a fost, în parte, vinovat de această absență. La un tîrg de carte vine un public pe care l-ar rîvni mulți dintre cei care participă la campaniile electorale, crede Vladimir Epstein. În urma monitorizărilor realizate, „la Gaudeamus nu vin frustrați, marginalizați, oameni în vîrstă... Peste 60% dintre vizitatori au între 19 și 49 de ani, majoritatea cu o instrucție bună, cu bibliotecă personală acasă. Nu sînt săraci, vorbim despre o clasă de mijloc sau măcar despre una potențială“.

Top 3 vînzări Polirom

1. *Muzeul inocenței* – Orhan Pamuk
2. *La taifas* – Aurora Liiceanu
3. *Demonii vîntului* – Daniela Zeca-Buzura

Top 3 vînzări Cartea Românească

1. *Medgidia, orașul de apoi* – Cristian Teodorescu
2. *Literatura română sub comunism – 1948-1964. Volumul I. Ediție revăzută și adăugită* – Eugen Negrici
3. *Ana-Maria și ingerii* – Radu Aldulescu

Postul (negru) al modernismului

Considerați-mă un mare naiv al micului ecran: nu o să pot înțelege niciodată unele „curențe artistice” în care se înscriu producțiile vizuale. Stabilită fiindu-mi naivitatea, ba poate și ignoranța în raport cu noile trenduri, pot să spun că îmi scapă chestiuni esențiale. Esențiale pentru manualul „chestii la care nu mă mai uit a doua oară”. Săptămîna asta, am dat accidental peste o colosală prostie animată: *Happy Tree Friends*.

Difuzat la oră de prime-time pe HBO Comedy, te-ai aștepta să vezi o – nu-i așa? – comedie. Bună, proastă, comedie să fie. Ei

bine, *Happy Tree Friends* propune (atenție, eufemism!) publicului său țintă, conectat la trenduri (atenție, alt eufemism!) unul dintre cele mai bolnave scenarii pe care mi-a fost dat să le văd aruncate pe cablu. Pe scurt, pentru naivii cărora mă adresez – sper eu, mai mulți decît „sincroniștii” fideli ai serialului în cauză – fac o scurtă punere în temă: *Happy Tree Friends* este un desen animat, cu vreo douăzeci de personaje principale, drăgălașe pînă la a provoca diabet, cu zuluși sau fără, cu dinți lungi proporționați mai atent decît a făcut-o Leonar-

do cu „omul vetruvian”. Cele douăzeci de personaje drăgălașe se omoară între ele sau devin victimele unor „nefericite accidente”, pe ecran curge sînge, zboară membre, capete și burți, personajele 2-D cad în prăpastii cu pietre ascuțite ce le sfîrtecă burțile sau în cuțite care le retează capetele. Da, desen animat! Comedie, după cum spuneam.

Ei bine, o să spuneți că nu merită să dai atenție unei aiureli în care firul narativ este strîns înfășurat în jurul unei drujbe sau al unei mașini de tuns iarba cu pomiri ucigașe. Însă *Happy Tree*

Friends este una dintre producțiile cu audiențe considerabile. Lansat în anul 2000, inițial pe Internet, serialul a strîns constant 15 milioane de accesări pe lună. Pre-luat ulterior de rețele de televiziune globale (cum sînt MTV sau HBO) sau de posturi TV naționale din mai multe țări ale lumii, *Happy Tree Friends* a fost iarăși în topul viziunilor, devenind ceea ce ne place nouă să numim „hit de piață”. În cazul de față, un „hit and kill”, se înțelege.

Iarăși, simt nevoia să îmi autodenunț naivitatea (ba poate și inflexibilitatea gusturilor): cine Dumnezeu poate deveni fanul

LA LOC teleCOMANDA
Alex SAVITESCU

unui serial de desene animate, cu personaje care se omoară mai ceva decît cele din filmele horror la care se uita România pe video, înainte de 1989? Aș vrea să-i cunosc pe băieții care au gândit scenariul și pe măcar unul dintre telespectatorii săi fideli; să pot înțelege care este discretul mecanism ce-i face pe unii oameni să adopte, pînă la fanatism, genul ăsta de produs. Un produs care îmi amintește de pățania unor prieteni, care și-au făcut acum vreo doi ani concediul la Paris:

în fața unui mare obiectiv turistic trona o schelă. Oamenii au văzut schela, și-au zis că, uite, na mă, și franțuzii ăștia repară diverse, bravo lor! Au intrat în muzeu, iar la ieșire au dat din nou de schela aia. S-au apropiat să vadă ce repară băieții ăia din Franța și au zărit o plăcuță sub fierărie, cu următoarea inscripție: „Aceasta este o operă de artă!” Dacă dați peste serialul *Happy Tree Friends* la tv, vă rog să căutați și dvs. măcar un indiciul care spune: „Acesta este un desen animat!”.

103.000 de vizitatori

17 ani de existență neîntreruptă, același organizator: Societatea Română de Radiodifuziune.

5 zile de târg – pentru prima dată, Gaudeamus a început joi și s-a închis luni.

3 zile de „Bookcrossing” – au fost puse în circulație câteva zeci de volume, organizatorii și-au propus să deschisă în București câteva zone de „crossing”, care să transforme orașul într-o mare bibliotecă. Primele trei cărți intrate în circuit: *Demonii vîntului* de Daniela Zeca, *Cum să uiți o femeie* de Dan Lungu și... *Istoria RATB*.

14.000 de metri pătrați – spațiu pentru expozanți, lansări etc.

380 de expozanți (edituri, media etc.).

500 de evenimente.

4 lei – costul biletului care a oferit accesul la târg în primele patru zile.

10 lei – costul unui abonament pentru acces pe toată durata manifestării.

0 lei – în ultima zi, vizitatorii au avut acces liber.

„EGO. PROZĂ” – PREMIU DE EXCELENȚĂ

În cadrul decernării Trofeelor Gaudeamus 2010, Editurii Polirom i-a fost acordat Premiul de Excelență pentru colecția „Ego. Proză”. Coordonată de Lucian Dan Teodorovici, aceasta a fost inițiată în anul 2004 și cuprinde aproape 100 de titluri, numeroase fiind deja traduse în străinătate. Printre cele mai recente volume publicate în această colecție se numără: *Noapte bună, copii!* de Radu Pavel Gheo, *Rădăcina de bucsau* de O. Nimigean, *Demonii vîntului* de Daniela Zeca.

Trofeul Gaudeamus a fost acordat astfel: locul I – Editura Humanitas, locul al II-lea – Grupul editorial RAO, locul

al III-lea – Editura Nemira (categoria peste 200 de titluri publicate în 2009). La categoria rezervată editurilor care au publicat anul trecut între 100 și 200 de titluri, câștigătoare a fost Editura Adevărul. Premiul pentru traducere a fost oferit Antoanetei Ralian. Cea mai râvnită carte a târgului a fost desemnată *Crimele revoluției* de Grigore Cartianu, publicată de Editura Adevărul.

TVR Cultural a câștigat secțiunea TV a târgului, Guerrilla pe cea de radio, Mediafax la categoria agenții de presă, iar online – romanialibera.ro. Și un amănunt picant: a fost acordat, pentru prima oară, titlul de Miss Gaudeamus.

INVITATUL SPECIAL

Tintin a venit anul acesta în vizită oficială la Gaudeamus

Regiunea Vallonia Bruxelles din Belgia, invitatul de onoare al acestei ediții a Tîrgului Gaudeamus, a adus publicului român, printre altele, lumea lui Maigret și celebrele benzi desenate cu Tintin. Au fost organizate pe toată durata evenimentului dezbateri, conferințe, mese rotunde, ateliere despre literatură, benzi desenate cu participarea personalităților culturale din comunitatea franceză din Belgia, Jacques Dubois, profesor la Universitatea din Liège, fiind președinte de onoare al Tîrgului Gaudeamus 2010.

Norman Manea, din nou în România

Ediția de anul acesta a Gaudeamus a coincis cu revenirea în România a celui mai tradus autor român în străinătate, Norman Manea.

Scriitorul a primit invitația Ambasadei Franței în România, în contextul în care acesta a fost recompensat anul acesta cu prestigioasa distincție „Ordinul francez al Artelor și al Literelor – în grad de Comandor”. Norman Manea, profesor de literatură europeană și „writer in residence” la Bard College, New York, a sosit pe 15 noiembrie în România. Pe 17 noiembrie, în librăria Cărturești din spațiul Institutului Francez din București, a avut loc lansarea celor mai noi volume apărute în seria de autor „Norman Manea” de la Editura Polirom: *Vizuina, Curielul de Est. Dialog cu Edward Kanterian, Variante la un autoportret, Anii de ucenicie ai lui August Proșt și Plicul negru*. De asemenea, a fost lansat și un alt titlu: *Laptele negru*, publicat recent la Editura Hasefer. Evenimentul a avut loc în cadrul „Serilor «Observator cultural»”. A doua zi, scriitorul a fost prezent alături de Edward Kanterian la conferința „Celan-Fondane: exil și eternitate”, la Facultatea de Litere a Universității București. Cei doi protagoniști ai conferinței au participat

vineri, 19 noiembrie, la o masă rotundă în cadrul Tîrgului Gaudeamus cu tema „Norman Manea: obsesia incertitudinii”, alături de Paul Cornea, Carmen Mușat, Daniel Cristea-Enache, Paul Cernat și Claudiu Turcuș. Seria evenimentelor cu participarea autorului *Întoarcerii huliganului* a fost încheiată la „Cafeneaua critică”, organizată în clubul bucureștean „Control” de criticul literar Ion Bogdan Lefter.

„Nu este doar un scriitor extraordinar, ci și un eseist de primă mărime, care știe să spună lucrurilor pe nume, să abordeze subiecte pe care alții le ocolesc, care știe că își păstrează seninătatea când vorbește despre subiecte care pe alții îi încrînceneză”, a spus Carmen Mușat, redactor-șef al publicației „Observator cultural”, la întâlnirea de la Institutul Francez. „Mă bucur să fiu printre prietenii vechi și noi. Sper ca între bătrînul care am devenit și tinerii din jurul meu să se producă un dialog instructiv de ambele părți”, a spus Norman Manea, adăugînd faptul că, dintre toate cărțile sale, acum ține foarte mult la *Vizuina*, cel mai recent roman al său.

Norman Manea a vorbit în timpul vizitei sale în România despre o serie de subiecte actuale, între care și starea presei de la noi, pe care o cataloghează drept „deplorabilă”. Acesta a mai remarcat că în România s-a acutizat un sentiment de iritare generală și de nemulțumire pe fondul unei creșteri a vulgarității și a grosolaniei.

Umberto Eco – Cimitirul din Praga

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din *Cimitirul din Praga* de Umberto Eco, „un roman despre putere, despre instrumentele ei oficiale și părțile ei întunecate, despre punctele ei nevralgice (guvernele, Biserica, lojile masonice) și organele ei executive (armatele, administrația, partidele) („L’Unità”). Romanul va apărea în curând în colecția „Biblioteca Polirom” a Editurii Polirom, în traducerea Ștefaniei Mincu.

– Fragment –

Cine sînt eu?
24 martie 1897

Mă simt întru cînta încurcat apucîndu-mă de scris, de parcă mi-aș dezgoli sufletul, din porunca – nu, la naiba! să zicem că la sugestia – unui evreu neamț (sau austriac, dar tot aia e). Cine sînt eu? Cred că mai de folos ar fi să mă întreb despre patimile mele, de care poate că sufăr și acum, decît despre faptele vieții mele. Pe cine iubesc? Nu-mi vin în minte chipuri îndrăgite. Știu că-mi place bucătăria de calitate: cînd aud rostindu-se numele „La Tour d’Argent” simt un fel de freamăt prin tot trupul. Asta-i iubire?

Pe cine urăsc? Pe evrei, îmi vine să spun, dar faptul că așa ceda atît de supus instigărilor doctorului ăluia austriac (sau neamț) îmi spune că n-am nimic împotriva blestemăților de evrei.

Despre evrei nu știu decît ce m-a învățat bunicul: — Sînt acel popor ateu

prin excelență, mă instruia el. Pornesc de la concepția că binele trebuie realizat aici, nu dincolo de mormînt. Deci făptuiesc numai pentru cucerirea lumii acesteia.

Anii copilăriei mi-au fost plini de întristare din pricina fantasmelor lor. Bunicul îmi descria ochii aceia ce te spionează, așa de falși încît deveneai livid, surîsurile alea unsuroase, buzele de hienă înălțate deasupra dinților, privirile apăsătoare, infecte, urîțite, cutele dintre nas și buze mereu neliniștite, săpate de ură, nasurile alea ale lor corioate ca niște ciocuri de păsări din sud... Iar ochiul, ah, ochiul... Se rotește febril cu pupila de culoarea pînii prăjite și dă la iveală boli ale ficatului, stricat de secrețiile produse de o ură de optsprezece veacuri, se pleacă peste o mie de riduri ce se accentuează odată cu vîrsta și, încă de pe la douăzeci de ani, iudeul pare veștejit ca un bătrîn. Cînd zîmbește, pleoapele umflate i se închid pe jumătate, abia lăsîndu-i o linie imperceptibilă, semn de viclenie, zic unii, de desfrîu, preciza bunicul... Iar cînd mă făcusem destul de mare ca să înțeleg, îmi amintea că evreul, pe lîngă că e înfumurat ca un spaniol, ignorant ca un croat, lacom ca un levantin, ingrat ca un maltez, obraznic ca un țigan, murdar ca un englez, unsuros ca un calmuc, poruncitor ca un prusac și clevetitor ca unul de la Asti, mai e adulter din pricina poftelor neînfrîinate – depinde de circumstizie, care-i face mai sculăței, cu o disproporție monstruoasă între piticienia trupezască și vergeaua aia cavernoasă a excrescenței lor pe jumătate mutilate.

Eu, unul, pe evrei i-am visat noaptea de noapte, mulți ani la rînd.

Din fericire, n-am înțeles niciunul, afară de tîrfulița din ghetoul de la Torino, pe cînd eram copil andru (dar n-am schimbat mai mult de două vorbe) și de doctorul austriac (sau neamț, totuna).

Pe nemți i-am cunoscut și am și lucrat pentru ei: cel mai scăzut nivel de omenie ce se poate închipui. Un neamț produce în medie dublul fecalelor unui francez. Hiperactivitate a funcției intestinale în dauna celei cerebrale, fapt ce demonstrează inferioritatea lor fiziologică. Pe timpul năvălirilor barbare, hoardele germanice presărau pe tot parcursul grămezi incredibile de materii fecale. Pe de altă parte, chiar și în secolele trecute, un călător francez pricepea numai decît dacă trecuse sau nu frontiera alsaciană după mărimea a-normală a excrementelor lăsate de-a lungul drumurilor. Și de-ar fi numai asta: e tipică pentru neamț bromhidroza, adică mirosul de zgustător al sudorii, și e lucru dovedit că urina unui neamț conține douăzeci la sută azot, pe cînd cea a altor rase doar cincisprezece.

Neamțul trăiește într-o stare de perpetuu deranj intestinal datorat excesului de bere și de cîrnați din ăia de porc cu care se ghiftuiește. I-am văzut într-o seară, în timpul singurei mele călătorii la München, în acel soi de catedrale dezafectate, pline de fum ca

un port englezesc, puțînd a untură și slănină, pînă și doi cîte doi, el și ea, cu mîinile înclătate în jurul stacanelor de bere care ar astîmpăra ele singure cîte o turmă de pahiderme, nas în nas într-un dialog amoros animalic, ca doi cîini ce-și adulmecă mirosul, cu izbucnirile lor în rîs, răsunătoare și lipsite de grație, cu ilaritatea lor guturală și turbure, strălucind de o grăsimă perenă care le unge fețele și membrele ca uleiul de pe pielea unor atleți de circ antic.

Au mereu gurile pline cu *Geist* al lor, ce vrea să-nsemne spirit, dar e spiritul de berică, ce-i prostește încă de tineri, și asta explică de ce dincolo de Rin nu s-a produs nimic interesant în artă, afară de cîteva tablouri cu mutre respingătoare și poeme ce te plictisesc de moarte. Ca să nu mai vorbesc de muzica lor: nu zic de Wagner ăla, neîndemînatic și funebru, care astăzi îi înfurie și pe francezi, dar, din puțînul pe care l-am auzit, compozițiile lui Bach al lor sînt total lipsite de armonie, reci ca o noapte de iarnă, iar simfoniile lui Beethoven sînt o orgie de grosolanii.

Abuzul de bere îi face neînstare să aibă cea mai mică idee despre vulgaritatea lor, dar superlativul acestei vulgarități este că nu se rușinează că sînt germani. Au luat în serios un călugăr mîncău desfrînat ca Luther (poți lua în căsătorie o călugăriță?) doar pentru că și-a bătut joc de Biblie traducînd-o în limba lor. Cine a zis că au abuzat de cele două mari narcotice europene, alcoolul și creștinismul?

Se consideră profunzi pentru că limba lor e vagă, nu are claritatea celei franceze și nu spune niciodată exact ce ar trebui, așa încît nici un neamț nu știe vreodată ce voia să spună – și confundă nesiguranța asta cu profunzimea. Cu nemții e ca și cu femeile, n-o scoți niciodată la capăt. Din nefericire, limba asta neexpresivă, cu verbele pe care, cînd citești, trebuie să le cauți înfrigurat din ochi, pentru că nu stau niciodată acolo unde ar trebui să fie, bunicul m-a obligat s-o învăț de mic copil – nici nu-i de mirare, cam austriac cum era el. Și așa că limba asta am urît-o, cam tot pe-atît cît iezuițul care venea să mi-o predea cu lovituri de nuia peste degete.

De cînd a scris Gobineau despre inegalitatea raselor, se pare că, dacă cineva vorbește de rău un alt popor, asta-i pentru că îl consideră superior pe al său. Eu n-am prejudecăți. De cînd am devenit francez (cum și eram pe jumătate, dinspre partea mamei), am înțeles cît erau noii mei compatrioți de leneși, de escroci, de ranchiunoși, de geloși, orgolioși dincolo de orice limită, pînă-ntr-acolo încît credeau că cine nu-i francez e un sălbatic, incapabil să accepte reproșuri. Însă am înțeles că, pentru a-l face pe un francez să recunoască vreo tară a neamului său, ajunge să-i vorbești de rău un alt popor, ca de pildă „noi, polonezii, avem cutare sau cutare defect”, și, dat fiind că nu vor să fie pe locul al doilea după nimeni, nici măcar în rău, imediat reacționează printr-un „o, nu, aici, în Franța, noi

stăm și mai rău” – și dă-i și bîrfește-i pe francezi atît timp cît nu-și dau seama că i-ai prins în cursă.

Nu-și iubesc semenii, nici măcar cînd trag din asta un folos. Nimeni nu-i mai needucat decît un circiumar francez, are aerul că-și urăște clienții (și poate că așa și este) și că dorește să nu existe (iar asta-i fals, pentru că franțuzu-i foarte lacom). *Ils grognent toujours*. Încearcă numai să-l întrebi ceva: *sais pas, moi*, și-și țuguie buzele de parcă ar cerși.

Sînt răi. Ucid din plictiseală. E singurul popor care și-a ținut ocupați timp de cîteva ani bunii cetățenii ca să-și taie reciproc capetele, și noroc că Napoleon le-a deviat furia asupra celor de altă nație, încolonîndu-i ca să distrugă Europa.

Sînt mîndri de faptul că au un stat despre care zic că-i puternic, dar își petrec timpul încercînd să-l facă să cadă, nimeni nu-i atît de iute ca francezul la făcut baricade din orice motiv și la orice adiere de vînt, adesea fără ca măcar să știe pentru ce, lăsîndu-se scos în stradă de către ultima canalie. Francezul nu știe bine ce anume vrea, dar știe la perfecție că nu vrea ceea ce are. Iar ca să spună asta nu știe să facă altceva decît să intoneze cîntece.

Ei cred că întreaga lume vorbește franțuzește. S-a întîmplat acum cîteva decenii cu acel Lucas, om de geniu – treizeci de mii de documente autografe false, furînd hîrtie veche, tăind paginile de gardă ale unor cărți vechi de la Bibliothèque Nationale și imitînd felurile caligrafii, chiar dacă nu așa de bine cît aș putea s-o fac eu... Îi vînduse din ele nu știu cîte la un preț foarte mare imbecilului ăluia de Chasles (mare matematician, se spune, și membru al Academiei de Științe, dar și mare nătărău). Și nu numai el, dar mulți dintre colegii săi academicieni au luat-o de bună că în franceză își scriseră scrisorile Caligula, Cleopatra sau Iuliu Cezar și că tot în franceză își scriau unul altuia Pascal, Newton și Galileu, cînd pînă și copiii știu că învățatii din secolele acelea scriau în latină. Cărturarilor francezi n-aveau idee că alte popoare vorbeau în alt mod decît cel franțuzesc. În orice caz, scrisorile false spuneau că Pascal descoperise gravitația universală cu douăzeci de ani înainte de Newton, iar asta era de-ajuns ca să-i orbească pe sorbonarzii roși de ifosele naționale.

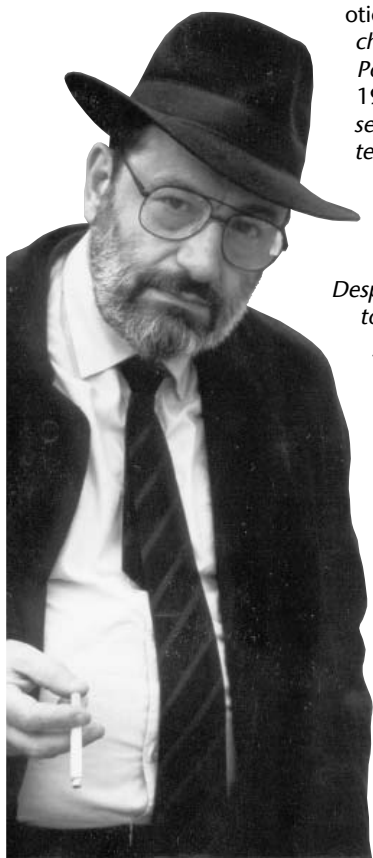
Poate că neștiința este efectul avariției lor – viciul național, pe care ei îl iau drept virtute și-l numesc parcimonie. Numai în țara asta s-a putut imagina o întreagă comedie în jurul unui avar. Ca să nu mai vorbim de moș Grandet.

Avariția se vede și după apartamentele lor prăfuite, cu tapetele niciodată refăcute, cu căzile de baie care datează din strămoși, cu scările în spirală făcute din lemn instabil, ca să profite cu zgîrcenie de spațiul îngust. Altoiți, așa cum se face cu plantele, un francez cu un evreu (eventual, unul de origine germană) și o să aveți ceea ce avem, cea de-a treia republică...

Dacă m-am făcut francez este pentru că nu puteam suporta să fiu italian.

AUTORUL

Umberto Eco s-a născut la Alessandria (Piemont) la 16 ianuarie 1932. Și-a făcut studiile universitare la Torino, luîndu-și licența în estetică. Din 1971 este profesor de semiotică la Universitatea din Bologna. Conduce revista „VS. Quaderni di studi semiotici”. În anii ‘60 a fost unul dintre reprezentanții de frunte ai avangardei culturale italiene, numărîndu-se printre fondatorii revistelor „Marcatre” și „Quindici”. Din 1959 este consilier editorial al celebrei edituri Bompiani. A primit nenumărate premii și distincții culturale, inclusiv Legiunea de Onoare (1993). A predat la cele mai faimoase universități din lume, fiind Doctor Honoris Causa a peste 50 dintre ele. A scris romane (*Numele trandafirului*, 1980, Premiul Strega, 1981, și Premiul pentru Cea mai bună carte a anului; *Pendulul lui Foucault*, 1988, Premiul Bancarella; *Insula din ziua de ieri*, 1994; *Baudolino*, 2002), studii de semiotică, estetică și teorie literară (*Opera deschisă*, 1962; *Apocaliptici și integrați*, 1964; *Poeticile lui Joyce*, 1966; *Structura absentă*, 1968; *Formele conținutului*, 1971; *Tratat de semiotică generală*, 1975; *Cum se face o teză de licență*, 1977; *Lector in fabula*, 1979; *Semiotica și filosofia limbajului*, 1984; *Limitele interpretării*, 1990; *Șase plimbări prin pădurea narativă*, 1994; *Interpretare și suprainterpretare*, 1975; *Despre literatură*, 2002), eseuri (*Kant și ornitorincul*, 1997), articole (reunite în volumele *Jurnal minim*, 1963; *Al doilea jurnal minim*, 1990; *Secretul Minervei*, 2001). Din opera sa, la Editura Polirom au mai apărut *În ce cred cei care nu cred* (în colaborare cu Carlo Maria Martini, 2001), *În căutarea limbii perfecte* (2002), *Numele trandafirului* (2002), *Misterioasa flacără a reginei Loana* (2004), *Trei povestiri* (2005), *Pendulul lui Foucault* (2005), *Cum se face o teză de licență* (2006), *Limitele interpretării* (2007), *Baudolino* (2007), *Apocaliptici și integrați. Comuniții de masă și teorii ale culturii de masă* (2008), *A spune cam același lucru. Experiențe de traducere* (2008), *Insula din ziua de ieri* (2009), *De la arbore spre labirint. Studii istorice despre semn și interpretare* (2009), *Kant și ornitorincul* (2010).

Ca piemontez (prin naștere) simțeam că sînt doar caricatura unui gal, dar cu idei mai limitate. Pe piemontezi, orice noutate îi pronește, ce e neșteptat îi terorizează, ca să-i faci să se miște pînă-n Cele Două Sicilii (dar printre garibaldi se găseau foarte puțini piemontezi) a fost nevoie de doi ligurici, un exaltat ca Garibaldi și o piață rea ca Mazzini. Și să nu mai vorbim de cel pe care l-am descoperit cînd am fost trimis la Palermo (cînd a fost asta? trebuie să reconstituim). Numai vanitosul ăla de Dumas iubea populațiile acelea, poate pentru că-l adulau mai mult decît o făceau francezii care-l considerau totuși unul cu sînge amestecat. Le plăcea napolitanilor și sicilienilor, bastarzi ei înșiși, nu din greșeala unei mame stricate, ci printr-o istorie de generații, născuți din încrucișări de levantini nedemni de încredere, arabi leoarcă de sudoare și ostrogoți degenerați, care au luat ce era mai rău de la fiecare dintre hibridii lor strămoși, de la sarazini indolenți, de la svabi cruzimea, de la greci inconcludența și pofta de a se pierde în flecăreli pînă la despicierea firului în patru. Iar în ce privește restul, e de-ajuns să-i vezi pe ștrengarii care la Napoli îi încîntă pe străini strangulîndu-se cu spaghete pe care și le viră pe gîtlej cu degetele, mînjindu-se cu roșii stricate. Nu i-am văzut, așa cred, dar știu asta.

Italianul e neîncercător, mincinos, laș, trădător, se simte mai în largul său cu pumnalul decît cu sabia, mai bine cu otrava decît cu leacul, necurat în tratative, coerent doar cînd își schimbă steagul după cum bate vîntul – și am văzut ce s-a întîmplat cu generalii bourbonici, de îndată ce au apărut aventurierii lui Garibaldi și generalii piemontezi.

Asta-i pentru că italienii s-au modelat după preoți, singurul guvern adevărat pe care l-au avut vreodată de cînd pervertitul acela de ultim împărat roman a fost sodomizat de barbari deoarece creștinismul încovoiasă mîndria rasei antice.

Preoții... Cum anume i-am cunoscut? Acasă la bunicul, cred, am amintirea obscură a unor priviri furișate, danturi stricate, respirații grețoase, mîini asudate care încercau să mă mîngîie pe creștet. Ce sîrbos. Trîndavi, aparțin claselor periculoase, precum hoții și vagabonzii. Cineva se face preot sau călugăr numai ca să trăiască în trîndăvie, iar trîndăvia e garantată de numărul lor. Dacă preoții ar fi, să zicem, unul la o mie de suflete, ar avea atîtea de făcut că n-ar putea sta cu burta la soare mîncînd claponi. Iar dintre preoții cei mai netrebnici guvernul îi alege pe cei mai stupizi și-i numește episcopi.

Începi să-i ai prin preajmă abia născut, cînd te botează, îi regăsești la școală, dacă părinții tăi au fost atît de bigoți încît te-au încredințat lor, apoi vin prima împărțășanie, și catehismul, și taina miruirii; preotul e cel care-n ziua căsătoriei tale îți spune ce trebuie să faci în oada de culcare, iar în ziua următoare la spovedanie te întrebă de cîte ori ai făcut-o ca să se poată excita dincolo de zăbrea. Îți vorbesc cu oroare despre sex, dar în toate zilele îi vezi ieșind dintr-un pat incestuos fără ca măcar să se fi spălat pe mîini și se duc

CARTEA

Cimitirul din Praga spune povestea lui Simonini, un personaj misterios, cu lacune de memorie și dublă personalitate. Nu se știe exact cu ce anume se ocupă – cel mai probabil, cu falsificarea de scrisori și acte oficiale, din moment ce guvernanții, poliția și serviciile secrete din multe țări sînt interesate de munca lui și vor să-l angajeze. În documentele sale revine obsesiv celebrul cimitir evreiesc din Praga, cu lespezile sale suprapuse și cu ceasul ale cărui limbi se învîrt în sens contrar celui obișnuit. Între conspirații și revolte, Umberto Eco arată cum se desenează încet-încet noua tablă de șah pe Vechiul Continent în a doua jumătate a secolului XX. Un roman cutremurător, despre aspecte ale unei politici trecute sub tăcere, care aruncă o lumină sumbră asupra viitorului.

să-l mînce și să-l bea pe domnul lor, pentru ca apoi să-l cace și să-l pișe.

Repetă că împărăția lor nu e din lumea aceasta și pun mîna pe tot ce pot acapara. Civilizația nu va atinge perfecțiunea atît timp cît ultima piatră a ultimei biserici nu va fi căzut peste ultimul preot, iar pămîntul o să fie liber de tagma aia.

Comuniștii au răspîndit ideea că religia este opiu popoarelor. E adevărat, pentru că servește la a ține-n frîu ispitele supușilor, iar dacă n-ar fi religia, ar fi de două ori mai multă lume pe baricade, pe cînd în zilele Comunei nu erau destui și i-au putut doborî fără să aștepte prea mult. Însă, după ce l-am auzit pe medicul ăla austriac vorbind despre avantajele drogului columbian, aș spune că religia este și cocaina popoarelor, pentru că religia a împins și împinge la războaie, la masacrarea necredincioșilor, iar asta-i valabil pentru creștini, musulmani și alți idolatri, iar dacă negrii din Africa se mărgineau să se masacreze între ei, misionarii i-au convertit și i-au făcut să devină trupă colonială, foarte potrivită să moară în prima linie și să batjocorească femeile albe atunci cînd intră într-un oraș. Oamenii nu fac niciodată răul atît de complet și cu atîta entuziasm ca atunci cînd îl fac din convingere religioasă.

Mai răi decît toți sînt, cu siguranță, iezuiții. Parcă am senzația că le-am jucat niște feste, sau poate că ei sînt cei ce mi-au făcut rău, încă nu-mi amintesc bine. Sau poate că erau frații lor trușești, masonii. Sînt ca și iezuiții, poate puțin mai haotici. Aceia cel puțin au o teologie a lor și știu cum s-o manevreze, ăștia au prea multe și-și pierd capul din cauza lor. Despre masoni îmi vorbea bunicul. Împreună cu evreii i-au tăiat capul regelui. Și au dat naștere carbonarilor, masoni ceva mai stupizi, deoarece se lăsau împușcați, odinioară, iar după aceea au făcut să li se taie capul pentru că au greșit la fabricarea unei bombe, ori au devenit socialiști, comuniști și comunarzi. Cu toții la zid. Bine lucrat, Thiers.

Masoni și iezuiți. Iezuiții sînt masoni îmbrăcați în haine femeiești.

Urăsc femeile, pentru puținul pe care-l știu despre ele. Ani de zile am fost obsedat de acele *brasseries à femmes*, pe unde se grămădesc răufăcători de toate spețele. Mai rău decît casele de toleranță. Acestea măcar întîmpină greutăți să se instaleze, din cauză că se

opun vecinii, pe cînd berăriile pot fi deschise pretutindeni deoarece, se spune, sînt localuri unde lumea se duce să bea. Însă se bea la catul de jos și se practică prostituția la caturile de deasupra. Fiecare berărie are un specific, iar costumația fetelor este adecvată, colo vezi niște chelnerițe nemțoaice, colo, în fața Palatului de Justiție, cameriste în togă de avocați. Pe de altă parte, sînt de-ajuns denumirile, cum ar fi *Brasserie du Tire-cul*, *Brasserie des belles marocaines* sau *Brasserie des quatorze fesses*, nu departe de Sorbona. Sînt ținute aproape întotdeauna de nemți, iată un mod de a submina moralitatea franceză. Între arondismentele al cincilea și al șaselea există pe puțin vreo șazece, însă în tot Parisul sînt aproape două sute și toate sînt deschise chiar și pentru cei foarte tineri. Băietanii intră mai întîi din curiozitate, apoi din viciu, iar în cele din urmă se alege cu blenoragie – asta în cel mai bun caz. Dacă berăria se învecinează cu vreo școală, la ieșire elevii se duc să spioneze fetele prin ușa de la intrare. Eu mă duc ca să beau. Și ca să-i spionez dinăuntru, prin ușă, pe elevii care spionează la ușă. Și nu numai pe elevi. Înveți multe lucruri despre obiceiuri și despre felul de a frecventa al adulților, și pot oricînd să-ți servească.

Lucrul care mă distrează cel mai mult este să disting pe la mese natura feluriților pești în așteptare, unii dintre ei sînt soți care-și duc traiul pe seama farmecelor soției, iar ăștia stau laolaltă, bine îmbrăcați, fumînd și jucînd cărți, iar birtașul sau fetele vorbesc despre ei ca despre masa celor încornorați; însă în Cartierul Latin mulți sînt foști studenți faliți, mereu încordați de teama ca vreunul să nu le sufle cîștigul, și deseori scot cuțitele. Cei mai liniștiți sînt hoții și asasinii, care se duc și vin, pentru că trebuie să ia seama la loviturile lor și știu că fetele nu-i vor trăda, pentru că-n ziua următoare ar pluti pe apele canalului Bièvre.

Sînt și homosexuali pe-acolo, care se ocupă cu agățatul unor depravați sau chiar depravate de orice fel, pentru serviciile cele mai scîrboase. Culeg clienții la Palais-Royal sau pe Champs-Élysées și-i atrag prin semne convenționale. Adesea își lasă să intre în cameră complicități travestiți în polițiști, aceștia amenință că-l vor aresta pe clientul în chiloți, el începe să implore milă și scoate un teanc de bani.

În fiecare joi, de la ora 19

Cele mai noi și interesante albume de jazz sunt aduse de Berti Barbera la **Radio România Muzical**

Emisiune cu arhivă audio online

 se aude în FM (97,6 și 104,8) live online www.romania-muzical.ro

Radio România Cultural

Bookcrossing

București 101,3 FM

Cînd găsești o carte în oraș, fă-o să circule!

Dă-ne de știre pe www.radiocultura.ro/bookcrossingrrc sau pe www.bookcrossing.com și înapoiază cartea în marea bibliotecă a orașului. Te poți auzi la radio!

Descoperă Radio România Cultural-Bookcrossing pe www.radiocultura.ro.

Parteneri: I.T.I.P.A. HUMANITAS, POLIROM, etc.

VICTOR REBENGIUC:

„Pentru mine, profesia este cel mai bun medicament”

Interpretează rolul principal în filmul lui Călin Peter Netzer, *Medalia de onoare*, care a intrat pe ecranele românești în 12 noiembrie: un pensionar, fost combatant în război, pentru care o medalie comemorativă primită din greșeală e pastila efervescentă care îl scoate din amorțeală, făcându-l să guste demnitatea pierdută. Victor Rebengiuc nu îl demonizează pe Ion I. Ion care și-a turnat fiul la Securitate înainte de '89 pentru că vroia să fugă din țară și care a votat cu Vadim, ci îl umanizează. Se vede și de pe ecran, și din interviul de mai jos.

Interviu realizat de Iulia Blaga

Sînteți respectat, dincolo de talent, pentru faptul că aveți o anume rigoare morală.

Nu știu, nu-mi dau seama. Eu sînt așa cum sînt. Din naștere – de la tata mai puțin, dar de la mama da.

Cum faceți să păstrați această rigoare?

Pentru că nu pot altfel, fraților! Eu nu știu să mint. Am încercat de cîteva ori și m-am dat de gol imediat. Minciuni nevinovate, și chiar și vinovate am încercat, în diverse împrejurări. Nu-mi reușește. Nu pot să susțin un lucru în care nu cred și despre care știu că e necinstit. Am un fond cinstit. Cu el m-au crescut bunicii mei.

N-ați avut neplăceri din cauza asta?

Ba cum să nu. Dar dacă nu pot să fiu altfel, ce să fac? Înainte de '89 primeam scrisori și telefoane de amenințare de la Securitatea noastră dragă. Mă înjurau. Mă amenințau. Sigur că era Securitatea. Dacă nu-ți place de unul la televizor, te apuci să-i scrii scrisori de amenințare? Se iscăleau doctori, profesori...

Vă era frică?

Nu, de ce? Eu am un destin. Dacă ăsta e destinul meu, îl duc pînă la capăt. Ce pot să fac? Destinul nu ți-l poți schimba. De ce să-mi fie frică? Ce mi se poate întîmpla?

Există asemănări între structura dvs. și personajul din filmul lui Călin Peter Netzer?

Există. El este naiv, destul de naiv. Faptul că își trădează fiul la Miliție e urît, dar el are o justificare. E egoist, evident, dar are o dragoste egoistă pentru fiul său, una exacerbată, și nu vrea să-l piardă. Vrea să îl știe aici, acasă, lîngă el, să se mîndrească cu el pentru că e doctor.

Aici nu semănați. Dvs. v-ați lăsat băiatul să plece în America.

Asta e altceva, dar fondul meu e tot așa de naiv și de candid cum e și al ăstuia. O dovadă că el n-are un fond alterat e faptul că primește o decorație, oricare altul ar fi tăcut și ar fi fost fericit, dar el vrea să înțeleagă de ce e decorat. Nu-și dă seama, nu înțelege pentru ce e decorat. Nu-și aduce aminte că a făcut vreo faptă de arme deosebită pe front pentru care să primească o răsplată ca asta.

Dar pe urmă se agață de ea.

Se agață cînd îi găsește o motivație, cînd, împreună cu camarazii lui de arme de pe front, realizează că a existat un moment care ar putea justifica acordarea acestei decorații. „Dacă am tras cu o bombă, înseamnă că i-am omorît și i-am lovit rău de tot dacă au fugit și n-au mai venit înapoi...” El face niște supoziții.

L-ați umanizat, dar el e nu doar un personaj tragic, ci și destul de urît.

Dar așa e orice om. Și eu, dacă zici că sînt apreciat pentru anumite calități, și eu am prostiile mele, greșelile mele. Și eu fac destule, slavă Domnului! Mă mai cearță și nevastă-mea, și fii-miu.

Dar soția vă lasă la bucătărie, să gătiți.

Mă lasă, dar acumă nu prea mai gătesc. Nu mai mîncăm, sîntem la regim. Azi am gătit un măr!... Ce să fac, azi sar peste prînz. Nu am timp să ajung pe acasă. O să mîncînc după spectacol.

Cum au reușit Mihaela Michailov și Simona Chițan să vă convingă să faceți împreună o carte despre dvs. (n.r. – cartea a apărut în 2004)?

Bine, era și la o vîrstă cînd simți că sfirșitul e aproape sau că se apropie din ce în ce mai mult, de aceea am spus: „Hai să vorbim, decît să spună alții...”. Dar pentru cartea asta eu doar am dat un scurt interviu în legătură cu viața mea și le-am rugat pe ele să se ocupe de restul... Eu nu știu să vorbesc despre mine. Mi-e greu să spun: „Dom'le, veniți să mă vedeți în cutare rol”, să vorbesc cum vorbesc de obicei actorii. Și vorbesc despre rolurile lor, despre cît de formidabili au fost în chestia aia, c-o fi, c-o păți... Mie mi-e rușine să vorbesc despre rolurile mele. Pot cel mult să le enumăr. Și atunci le-am spus: „Mai bine cereți păreri despre mine – chiar și negative, pentru că așa ar trebui să fie într-o carte. Unu să fie pro, altul contra, să spună: «Ce e cu boul ăsta aici? Du-te, dom'le, de te plimbă, caută-ți altă meserie!»”.

Dar e foarte interesant în carte ce a spus băiatul dvs. Vorbea despre o calitate pe care o aveți – o „nobilă nesimțire naturală” care vă face „insensibil la oportunitate, la injurii, la snobism”, dîndu-vă „o verticală robustețe a caracterului”. Dar această calitate vă face uneori „irascibil, coleric, frust, nepolitic, neatent în cultivarea persoanelor” cu care sînteți „în consonanță”. Băiatul dvs. vorbește cu severitatea celor care iubesc.

El e foarte critic cu mine. Eu nu-mi permit să fiu critic cu el. Mi-am permis cînd era mic, acum îl las în pace. Nu eram de fapt nici critic, l-am mînat într-un fel al meu: să nu facă aia, să nu facă ailaltă, dar el era născut bine. Era prevăzut cu de toate – cu bun-simț, cu modestie, cu deșteptăciune.

Cu ce se ocupa?

Tudor e arhitect. Un arhitect care s-a întors de la studii din Statele Unite și care n-are de lucru în momentul de față.

Ce alte defecte mai aveți, în afară de cele amintite de fiul dvs. în cartea De-a dreptul Victor Rebengiuc?

N-am păr și am ochelari!... Și sînt mai lenes decît ar trebui să fiu. Atît. Nu mă gîndesc la defecte. Nu mă gîndesc la nimic.

Cum sînteți lenes? Ați jucat într-o mulțime de filme și spectacole de teatru!

Ei m-au solicitat, nu m-am dus eu la ei. Nu m-am dus nicăieri să cer un rol. Dacă sînt solicitat și dacă îmi place

rolul care mi se oferă, accept. Dacă nu, nu – oricît ar fi el de Nou Val.

Ce trebuie să aibă un rol ca să vă atragă atenția?

Să aibă viață, să fie adevărat, să ai ce juca acolo, adică să fie un rol care să-ți dea posibilitatea să pui o carne pe el.

Nu trebuie să-ți semene prin ceva...

Mie, personal, ferească Dumnezeu!... Joc roluri atît de diferite, ele între ele și ele față de mine, încît n-au de ce să îmi semene. Dar nici nu vreau să joc un rol care să îmi semene mie, pentru că încă o dată o spun, a nu știu cîta oară, eu nu sînt în viața de toate zilele un personaj interesant. Sînt un om comun, ca oricare altul. Acolo unde pot să fiu cît de cît interesant e acolo unde îmi fac profesia.

E adevărat că actorii le caută personajelor, oricît de odioase ar fi, o latură care să le umanizeze?

Eu da. Fac asta, eu oricărui personaj, oricît de negativ ar fi, îi caut dreptatea lui. El nu e negativ pentru că vrea să fie negativ, ci are niște concepții în care crede. I se pare că așa este cel mai bine. Și evident că intră în contradicție cu cei care cred altfel.

Nu sînteți oare mai tolerant cu personajele decît cu oamenii din realitate?

Personajele nu-mi afectează viața de zi cu zi. Personajele le faci și a doua zi dispar, pe cînd în viața de zi cu zi ai de-a face cu tot felul de oameni care te încurcă, care dau legi proaste, care fac fel de fel de... Nu vreau să mai comentez și să intru în politică. E mai bine în artă, în Nirvana!

Cum ați lucrat cu Călin Peter Netzer? A fost un regizor docil? (Vă provoc)

Ne-am înțeles foarte bine. A fost un băiat care a avut niște idei în legătură cu personajele, am discutat împreună despre ce era vorba... Eu nu vreau să mă impun niciodată în fața unui regizor decît în afara cazului cînd am de-a face cu unul înfiorător de prost. Am avut de-a face și cu așa ceva, evident. Dar în momentul în care vîd că omul are niște idei în legătură cu personajul, și ideile astea îmi convin, sînt de acord cu el și putem colabora. Cînd lucrează două minți odată asupra unei chestii, e mai bine.

V-a lăsat să improvizați sau scenariul era suficient?

Eu nu iubesc improvizația. Nu știu ce e aia improvizație. Ori am de jucat o situație, ori n-o joc. Să mă prefac că fac nu știu ce – nu-mi place.

Vă contrazic: Mimi Brănescu povestea că la filmările pentru Marți, după Crăciun, cînd trebuia să mergeți

Profesia de actor „medicament”

după brad, se strica de rîs la fiecare dublă pentru că de fiecare dată a-veai altă mimică.

El se amuză, nu știi... Dar nu improvizez. Mă pun într-o situație, acolo. Dom'le, știu că și la școală se învață improvizația, în primul an. Eu am sărit etapa asta. Am intrat în școală știind cîte ceva.

Ați învățat din timpul liceului făcînd teatru de amatori.

Și am ajuns la Teatru absolut întîmplător. Doar cu cîteva luni înainte de examenul de admitere am realizat că ar trebui să încerc să fac treaba asta. Pînă atunci era doar un hobby.

S-ar fi putut întîmpla să treacă această meserie pe lângă dvs.?

Nu cred. Eu cred că talentul, dacă există, își cere dreptul la viață.

Și dacă nu-i dai cît trebuie?

Ei, dacă-l omori... Poți să-l ai și să-l omori tu. Îl îneci în alcool, îl îneci în nopți pierdute, în femei sau mai știu eu în ce alte ingrediente de genul asta, care nu sînt favorabile dezvoltării unui talent.

Și de ce își omoară unii oameni talentul?

De ce și-l omoară... Nu știu, întrebăți-i pe ăia care și-l omoară. Și-l omoară ăia care cred că talentul e nemuritor și că

își pot permite să-i facă orice. Or, talentul nu suportă să nu te porți frumos cu el, să nu-l ajuți, să nu-l mîngii din cînd în cînd, să-l perii de praf.

Dvs. așa ați făcut?

Păi cred că da. N-am considerat niciodată că știu tot și că nu mai am nimic de învățat. Chiar și în momentul de față, deși sînt foarte des contrazis, eu nu iau în seamă ce mi se spune și sînt convins de faptul că încă mai am de învățat. Mai am de parcurs o bucată bună pînă cînd o să ajung la capăt. Și nici nu știu dacă o să ajung vreodată la capătul drumului...

E un semn de tinerețe.

Oi fi tînr și nu știu. Să mă mai uit o dată în buletin.

Sînt atîția tineri blazați, născuți oboșiți.

Dom'le, mie îmi place profesia asta, o iubesc și o practic cu cea mai mare bucurie. Pentru mine, profesia de actor este cel mai bun medicament. Dacă mă doare capul, tușesc, strănut, am temperatură, mă dor șalele, cînd intru în scenă am uitat de tot și mă simt perfect. Asta e cea mai bună chestie pentru mine. Aici mă descopăr pe mine, aici mă frămînt. Îmi place cînd descopăr un rol, pentru că pleci de la o chestie, de la niște cuvinte scrise pe o hîrtie și nu știi unde te pot

duce. Nu e o profesie unde să lucrezi cu cărămizi și să spui: „Aha, aici trebuie să fac un metru jumate!”. Te cauți, muncești. Sînt roluri pe care le descoperi de la prima lectură, din prima clipă. Le-ai descoperit și gata, nu mai ai probleme la ele.

De unde știi cînd le-ai descoperit?

Păi cînd te simți bine, dar e o chestie subiectivă. Fiecare interpretare a unui rol este diferită de la actor la actor. Din punctul meu de vedere mi se pare că asta e personajul.

Pe Ilie Moromete l-ați descoperit imediat?

Moromete n-a venit imediat, dar a venit destul de repede pentru că știam foarte bine cartea și tot timpul filmărilor am stat cu cartea în brațe. Iar Preda îl descrie foarte bine și foarte frumos.

Vă seamănă prin această „nobilă nesimțire naturală”.

Probabil că da. Eu îl vedeam și pe bunicul meu în personaj. De multe ori Moromete mi l-a sugerat pe tata mare, și l-am văzut ca un fel de omagiu pe care i-l aduceam lui. Am avut o relație foarte frumoasă cu bunicul meu... Îl chema Tudorică. Ca pe băiatul meu – acesta a fost alt omagiu pe care i-l am adus.

Cînd a murit?

Cînd eram eu în primii ani de teatru. A fost amuzant că, la prima piesă în care am jucat la Bulandra, *Omul care aduce ploaia*, l-am invitat la teatru. Nu m-a așteptat după spectacol, acasă nu mi-a spus nimic cîteva zile. Nici nu știam dacă a fost sau nu, dar nu l-am întrebat pentru că mă jenam. Și mătușa mea spune: „Ce-a zis, mă, tac'tu mare? I-a plăcut?”. „Nu știu, nu spune nimica.” „Las' că-l întreb eu.” Și l-a întrebat: „Dom'ne, ai fost la teatru?”. „Da, am fost.” „Ei, și cum era Victor?”. „Cel mai frumos!” Îi plăcuse, dar nu făcuse în viața lui o felicitare cuiva. În sinea lui sigur că era mîndru de mine.

V-a lipsit faptul că tata n-a fost prezent în viața dvs.?

Sigur că da. Un copil, mai ales un băiat, are nevoie de un tată. „Unde e tac'tu, bă?”, te întrebau colegii. „Nu știu unde e.” Nu că rîdeau de mine, dar te simți prost cînd știi că n-ai tată sau că nu știi unde e tăică-tu. Cînd ai nevoie de un ajutor, se întîmplă ceva și ai nevoie de o protecție,

de o autoritate care să te sprijine, îl strigi pe tata. „Vino, tată, încoace! Uite, asta vrea să mă bată.” Eu pe cine era să chem? Bunicul era bun.

Și ce făceați?

Îl băteam eu pe ăla!...

Dar cînd ați aflat că tatăl dvs. a murit pe front, la Sevastopol?

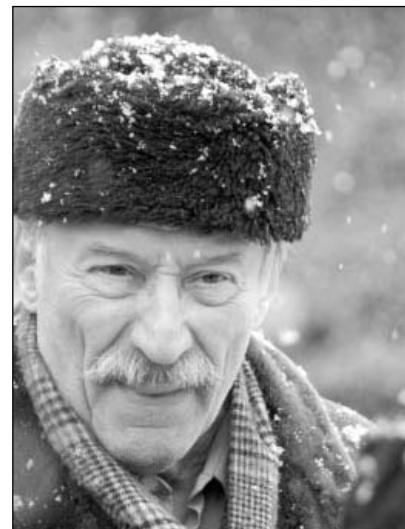
N-am avut nici un fel de sentiment deosebit. Mi-a părut rău, evident, dar n-am fost apropiați de el. Nu l-am simțit ca pe tatăl nostru (vorbesc și de mine, și de fratele meu). Era o persoană care zicea că e tata și pe care am văzut-o de cîteva ori în viața mea (n.r. – părinții lui Victor Rebengiuc au divorțat cînd el avea 3 ani). De trei-patru ori l-am văzut și, înainte să plece pe front, a venit și ne-a luat de la școală pe amîndoi (eram în sală, la cursuri, eu aveam 8-9 ani) și ne-a dus în gară. Am stat cu el acolo, ne-a cumpărat cîteva jucării din Gara de Nord, așteptînd să se suie în vagon și să plece. Atunci l-am văzut ultima oară. Era îmbrăcat militar, în uniformă.

Care a fost cea mai grea scenă din Medalia de onoare?

În bucătărie, la masă, atunci cînd primește scrisoarea că trebuie să dea înapoi decorația. N-aveam replici... Nici nu știu dacă am reușit. Nici nu am tras multe duble, în general, pentru că pelicula e scumpă.

Ați repetat mai mult înainte?

Da, am făcut repetiții foarte frumoase cu Călin. Două săptămîni am tot repetat scenă de scenă. Cînd am filmat, știam despre ce e vorba. A mers mai ușor, mai uns. Cu Pintilie se lucrează la fel. Îmi place chestia asta. Și la Radu Muntean, unde am avut un rol mic, am repetat secvența aceea și am filmat-o pe urmă. Așa trebuie făcut. La începuturile cinematografiei mele, cînd nu exista timp de repetiții, aduceau un actor de la Botoșani și o actriță din Pitești, îi puneau în fața aparatului și le spuneau: „Hai, iubiți-vă acuma! Acuma sînteți îndrăgostiți unul de altul”. Ce putea să iasă din chestia asta? Cînd doi oameni abia atunci făceau cunoștință, ce sentiment puteau ei să transmită în afară de faptul că se jenau unul de celălalt? Pionierat, începuturile cinematografeiei... De fapt, nu erau începuturi.

Vă gîndiți des la acea perioadă?
Nu, nu.

Se făceau filme mai multe...

Filme mai multe și mult mai multe proaste. Norocul meu mare a fost, și în teatru, și în film, că am avut privilegiul să joc în piese bune (în teatru), iar în film în multe dramatizări. Dramatizările îți oferă de la început un material excelent. Știi că iese un lucru bun pentru că ai la ce te raporta. Scenariile – mai ales alea care se făceau atunci și care trebuiau să îndeplinească anumite condiții ideologice – erau în general un dezastru.

Dar ați și refuzat.

Multe, da. Spuneam că nu-mi place rolul. Nu eram obligat, nu aveam serviciu ca să fiu obligat. Acceptam sau nu.

Vă gîndeți că, dacă nu acceptați un rol într-un film ideologizat, vă veți periclita cariera?

Nu am ținut cont de chestia asta. Puțin îmi păsa. Vedeam eu ce urma să se întîmple dacă ar fi fost urmări nefericite – să mă dea afară din teatru, să mă interzică. N-am vrut să mă gîndesc de dinainte: „Aoleu, ce-o să fie. Să nu fac aia, să nu cumva să pătesc nu știu ce”... Am făcut întotdeauna ce am simțit că trebuie să fac. N-au fost consecințe, deși am fost amenințat.

Talentul v-a salvat.

Probabil. Cînd te trimitea de la teatru, ți se comunica să te prezinți la cutare spectacol omagial în cinstea tovarășului, la cutare oră și în cutare loc, eu spuneam: „Nu vreau să mă duc. Nu mă duc”. „Trebuie să te duci pentru că e sarcină de serviciu. Dacă nu, te dau afară din teatru.” „Dă-mă afară din teatru!” Ei, nu m-au dat.

Cîți actori făceau așa?

Erau destui, n-am fost singurul. Dar au fost și dintre cei care au vrut să meargă de frică pentru că n-au vrut să se pună rău cu șefii, alții au mers din interes (credeau că vor căpăta ceva în schimb), iar alții din exces de zel. Au vrut să fie acolo, să fie văzuți, să se vadă atașamentul lor față de regim, față de conducător. Dar foarte mulți au refuzat.

» „...Numai prostii am spus. Cînd o să citesc, o să mă apuce nebunia. Mai bine aș tăcea din gură, să mă ascund undeva să nu mai dea nimeni de mine. Pe cuvîntul meu că nu glumesc. Dacă oamenii sînt curioși, să vină să mă vadă la teatru sau la cinema. Eu nu sînt Monica Columbeanu. Nu sînt Simona Senzual, deși aș vrea...”

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Oglinzile lui Răzvan Mazilu

Cînd chiar simt că a început toamna și nici iarna nu-i departe, cînd îmi vine să depun armele de obseală, știu care e pentru mine una din soluțiile de înviore sau măcar de ieșit din starea cenușie. Nu soluția cu sî mare, ci una mică de tot, dar întremătoare. Mă smulg din casă și dau fuga la una din librăriile dragi mie din Timișoara, unde mă întind la vorbă istețată cu băieții și fetele care vînd cărți, foștii mei studenți de la filosofie sau litere. Sau dau peste vreun cunoscut și, la o cafea sau un ceai, ne punem să depănăm în tihnă trecut, prezent și viitor. Sau pur și simplu mă plimb printre rafturi, răsfoiesc, citesc. Așa am făcut miercuri spre seară, cînd am intrat în Cărtureștii de pe strada Mercy să caut nici nu știu prea bine ce. Muzică bună în surdină, căldură, lume cunoscută, ceva calm și select în aer. Ce loc mai potrivit pentru *Oglinzile* lui Răzvan Mazilu, mi-am zis cînd am văzut cum tronează regește pe raft superba carte marca Vellant.

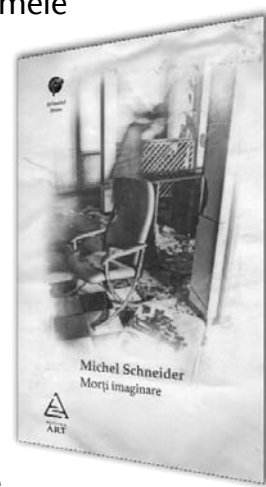
Știam prea bine albumul, îl aveam acasă, scrisesem și eu cîteva paragrafe în el. Și totuși, l-am luat de la capăt, filă cu filă, ca și cum în librăria atît de frumoasă imaginile și cuvintele s-ar fi văzut altcum. Așa și era. Fotografii minunate ale Mihaelei Marin, ale lui Egyed Ufó Zoltán, Iulian Ignat, Dinu Lazăr, Cornel Lazia luminează parcă altfel secvențele din spectacolele lui Răzvan. Iar textele Maiei Morgenstern, ale lui Alexandru Dabija, Gigi Căciuleanu, Alex. Leo Șerban, Philippe Trehet dobîndeau brusc un sens mai adînc, la care abia atunci am început să mă gîndesc. Iată „R.M. poate exprima prin dans

orice, dar mai ales compasiunea” (Alexandru Dabija); sau: „R.M. este și parcă n-ar fi” (Gigi Căciuleanu); sau: „R.M. este R.M. pentru că are eleganța de a nu părea altceva decît este” (Alex. Leo Șerban).

Mi-am recitat paragrafele despre Răzvan din album de parcă nu le-aș fi scris eu și brusc mi s-a făcut dor de Cosmin Lungu, șeful Cărtureștilor timișoreni, care s-a dus dintre noi acum aproape un an. Rîndurile mele se sprijineau pînă la un punct pe cuvintele lui Răzvan din cel mai frumos interviu pe care l-a dat cuiva, interviul făcut de Cosmin și publicat în „Orizont”. Spunea acolo cum a crescut într-un cartier de blocuri gri, în plin comunism și cum familia l-a ajutat enorm să descopere cum se poate evada dintr-o lume urîță, vulgară, lipsită de discreție și bun-simț. Iar calea asta de scăpare a fost pentru el arta. Cînd Cosmin l-a întrebat ce culoare are, pentru el, dansul, Răzvan a răspuns: „Dacă fiecărei emoții îi corespunde o culoare, atunci dansul îmi apare multicolor: fericirea e verde, dragostea e roșie, speranța e galbenă, disperarea e neagră, tristețea e roz, iar nostalgia – o infinitate de griuri. Sigur, dansul rămîne multicolor”. Și a adăugat că e nevoie de o imensă umilință, care să îi reamintească mereu dansatorului că are o condiție tragică, precară, fragilă. Și că un dandy, ca și un artist, e un fel de clown al lui Dumnezeu, iar viața sa e un spectacol. Exact așa a spus: „Ca și în cazul unui artist, nu mai știi ce e autenticitate și ce e mască, și nici nu mai contează. Îmi place mult acest joc de oglinzi infinit între scena vieții și scîndura scenei de teatru”.

Autothanatografii imaginare, silite de împrejurări

Să fim bine înțeleși, cartea lui Schneider nu se ocupă de „ultimele momente din viața marilor scriitori”, deși, la o primă vedere, cam asta pare. E, mai curînd, o hăituire în paralel a discursului despre moarte și a discursului morții efective. Care, atunci cînd nu a lăsat dîre propriu-zise, poate fi completat cu material din prima serie. Schneider urmărește relația fiecăruia dintre cei 36 de scriitori atît cu moartea personajelor sau cu moartea „aproximată”, dar și ultimele cuvinte spuse înainte de moarte. Sau ceea ce numește Schneider „a avea moartea între dinți, a ține moartea în gură”. Muribundul e un spirit, deja un strigoi, a-i asculta suspinele este, poate, un exercițiu de spiritism: „Deschid cortina în momentul cînd *La commedia e finita*, ceea ce nu e neapărat un lucru rău, de-ar fi să dau crezare mai multor muribunzi înmărmuriți în fața minunii foșnetului unei rochii: atunci viața le apare în întregime nouă”.

Bogdan-Alexandru Stănescu

Citind cărțile acestor 36 de scriitori, Schneider citește povestea morții lor. Căci „un scriitor e cineva care moare de-a lungul întregii sale vieți, frază cu frază, în cuvinte mici”. Iar ultimele cuvinte nu sînt altceva decît partea „vizibilă” a unei lupte, a unei înfrîngerii... ultima parte a trenei unei rochii ce a trecut deja pragul ușii.

Cîtă ironie ascunde moartea. Moartea unui scriitor ca Balzac, emanînd duhori de nedescris, un munte în descompunere, în timp ce în camera de alături recenta nevastă asudă sub amant. Sau a lui Tolstoi, a cărui ultimă grijă e să nu-și vadă cumva nevasta (a se citi neapărat monografia lui Dominique Fernandez) – nevastă care profită de inconștiența „pustnicului”

pentru a-l îngriji și pentru a-l căina. Rilke, Cehov, Stendhal, Pușkin, Goethe, Kant, Pascal – o mică istorie a ultimelor clipe imaginare din viața scriitorilor care au fost. Acum, trebuie să recunosc că cele mai amuzante (dacă îmi este permis) finaluri sînt cele care nu corespund legendei. De exemplu, ultimele cuvinte ale lui Goethe nu au fost celebrele „Mehr Licht!”, ci mult mai banalele – adresate surorii sale – „Dă-mi mîna!”. Dar recunoașteți și dumneavoastră, dragi cititori, că cele oficiale au dat naștere la prea multe bancuri bune pentru a fi puse în umbră de cele reale.

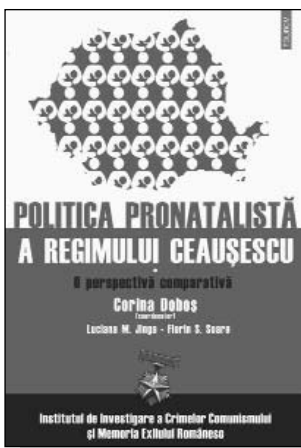
„Mormanul de manuscrise împachetate aflat pe un scaun în camera unde se odihnește Zweig, marea ladă din lemn alb ce conținea *Memorii de dincolo de mormînt*, caseta neagră a lui Racine, valijoara de piele neagră în

care Walter Benjamin își ținea strîns capodopera necunoscută, cușorul din camera lui Dino Buzzati, plin de caiete groase cartonate avînd pe copertă data și anul în cifre clare scrise cu peniță, marele portofel negru lăsat de Julie de Lespinasse, miile de micrograme într-un frumos stil gotic ale lui Robert Walser, hîrtia mototolită în buzunarul de la pantalonii lui Nerval, romanul neterminat al lui Nabokov, poemul întrerupt de pe biroul lui Pușkin, *Memorialul* lui Pascal cusut în haină: toate aceste rămășițe alcătuiesc detaliile pe care nu conțesc să le privesc în scenele în care i-am făcut să moară pe scriitorii mei.”

Întoarcerea la operă

Truman Capote, terminat de droguri, alcool, își pomenește, în ultimele cuvinte,

SEMNAL

Corina Doboș (coord.), Luciana M. Jînga, Florin S. Soare, *Politica pronatalistă a regimului Ceaușescu. Vol. I: O perspectivă comparativă*, cuvînt înainte de Virgiliu Leon Țărău, Editura Polirom, 376 pagini, 42,95 lei

Modul în care un regim politic acționează în vederea creșterii sau scăderii populației este simptomatic pentru practica guvernării în ansamblul ei, a raporturilor de putere care se instituie între guvernanți și guvernați. Volumul prezintă politicile pronataliste aplicate în România, Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia, RDG, Ungaria și Franța în perioada postbelică, urmărind trei aspecte: legislația privind accesul la avort, promovarea contracepției moderne și legislația socială de susținere a natalității. Secțiunile dedicate României analizează instituționalizarea și consecințele „pronatalismului ceaușist”, adică ansamblul de măsuri luate de regimul ceaușist în vederea creșterii populației României. Pronatalismul ceaușist, marcat în mod definitoriu de limitarea severă a accesului la avort, s-a desfășurat începînd cu 1966, anul acestei restricționări, și pînă la căderea regimului comunist din România, în decembrie 1989.

Ana SELEJAN

Literatura
în totalitarism
1955-1956
Clasicizarea realismului socialist

Ana Selejan, *Literatura în totalitarism. 1955-1956. Volumul IV: Clasicizarea realismului socialist*, colecția „Critică și istorie literară”, Editura Cartea Românească, 440 de pagini, 39,95 lei

Al patrulea volum din *Literatura în totalitarism* inventariază evenimentele literare ale anilor 1955-1956, atrăgînd atenția, ca și precedentele volume ale lucrării, asupra malignității fenomenului proletcultist. Poezia, proza, critica literară din această perioadă marcată de obsesia ideologică sînt examinate de Ana Selejan cu luciditate neconcesivă și cu binecunoscuta-i acribie. (...) Aici e miezul chestiunii: ca și azi, și atunci – mai ales atunci! – criticii cu funcție de cenzori și dirijori ai „orchestrei” literaturii se apărău pe ei înșiși apărînd „realizările” noii noastre literaturi născute moarte, cu forcepsul ideologic pe care s-au întrecut să-l folosească. Așadar, întrebarea lui Mihai Gafița din 1955 („Cum am putea noi să ne desolidarizăm de noi înșine, negînd ceea ce am realizat?”) rămîne o întrebare tulburătoare și în imediata actualitate, un zid de netrecut nici măcar de către unele dintre cele mai acute conștiințe critice de azi. (...) Răscolitoarea carte a Anei Selejan documentează pe larg asupra rațiunilor acelei fatale imposibilități de a ne „desolidariza de noi înșine”. (C. Stănescu)

pentru prima dată, mama sinucigașă, găsită înghețată în stradă, după un flacon de Seconal: „Cartea mama eu sînt mi-e frig!”. O înșurire de cuvinte unde se regăsesc atît romanul neterminat (*Answered prayers*), mama la care se întoarce într-un final, moartea care-i identifică pe cei doi, prin „mimarea circumstanțelor”.

Contrar legendelor, nici ultimele cuvinte ale lui Cehov nu au fost *Ich Sterbe*, ci „De mult n-am mai băut șampanie”. Adevărul e că aceste ultime cuvinte i se potrivesc mult mai bine lui Cehov decît cele înregistrate de istoria thanatică a literaturii. Este adevărat sau nu? Schneider recrează morți potrivit vieții și literaturii personajelor sale principale, scriitorii muribunzi. Goana noastră după maxime celebre aruncate de pe patul de moarte își găsește replica într-o „staționare” a lui Schneider acolo unde ne întoarcem din ce în ce mai rar: la operă. Scriitorul își imaginează propria moarte cu îndrjirea celui care știe că un moment de asemenea importanță nu poate ține decît de imaginație. De aceea, morțile imaginare ale eseistului, romancierului și biografului francez au o plus-autenticitate mult mai... ei bine, mai frumoasă decît cea a colecționarilor de vorbe.

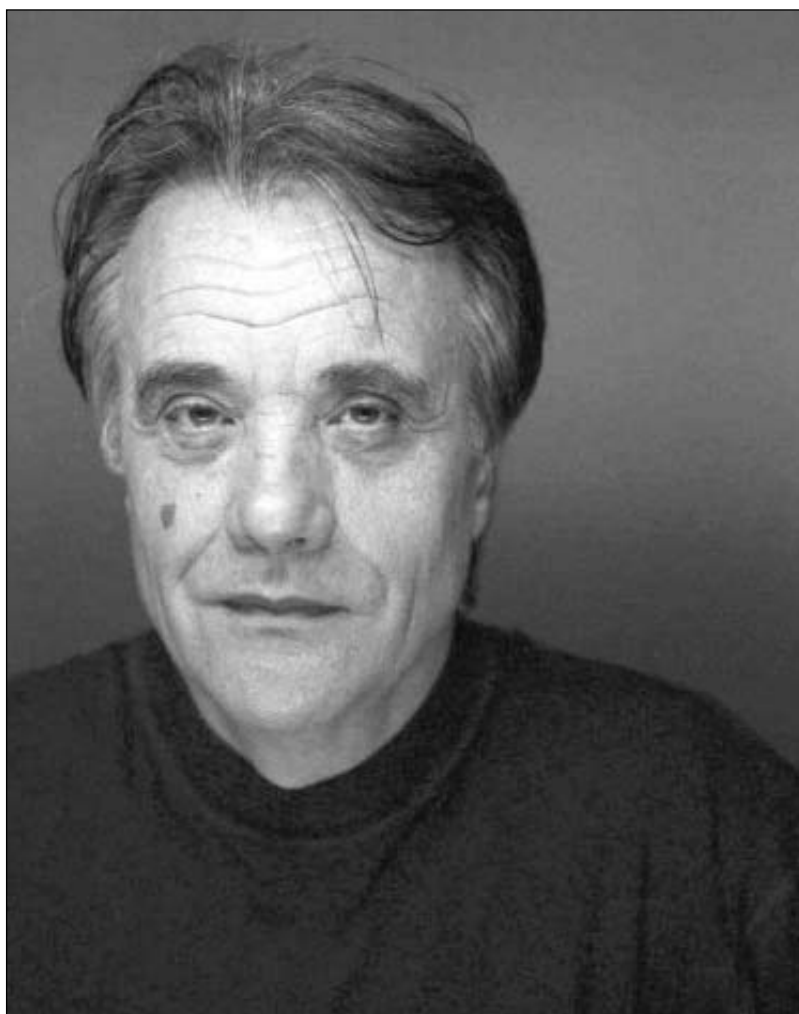
„Moartea e o curvă. Ia tot, nu dă nimic, nu alege. În sfîrșitul lui Flaubert e ceva din sfîrșitul tuturor începuturilor, o tonalitate plină și funebră, în care se amestecă eșecul și exaltarea; o întrunire de prieteni mai mult sau mai puțin adevărați, cu privirile ațintite asupra unui trecut pierdut, căutînd, fără a vrea să se gîndească prea mult la asta, sensul unei vieți întregi, vorbind despre femei și despre prostituate. E o prostie s-o spun, dar lui Gustave i-ar fi plăcut întorsătura aceasta într-o vizită la femeia a înmormîntării sale, prietenii aceia care dăduseră fuga să comemoreze ceea ce vor fi avut ei mai bun.” Cel care-i pregătește cadavrul pentru înmormîntare este bunul său prieten și discipol, Guy de Maupassant, cel ce avea să moară nebun, în patru labe și lingînd un perete de ospiciu, paisprezece ani mai tîrziu.

Un Imaginator al morții

Cartea lui Michel Schneider poate fi citită chiar și ca o mică istorie literară foarte personală, un discurs îndrăgostit care scotocește în toate ungherele întunecate ale biografiilor, pentru a le completa spațiile goale cu fragmente din operă. Dacă te gîndești că Schneider a mai scris o carte despre Gould, una despre Lacan, una despre Marilyn Monroe și una despre Baudelaire, cred că v-am aprins măcar un pic curiozitatea față de acest Imaginator al morții. Căruia îi dau cuvîntul în încheiere: „Vom fi judecați după cărțile

noastre sau de cărțile noastre? De cîte cărți e nevoie pe celălalt taler al balanței ca să echilibreze reutatea mea? Ce copilărie să crezi că va fi o judecată și ce nebunie să crezi că acul se va înclina spre talerul încărcat de volume de hîrtie! Halal gînd, duhoare mucedă a dorinței de nemurire, dac-mi închipui că în ultimul ceas vor fi numărate și cîntărite ca echivalent al vieții mele volumele pe care le voi fi scris”.

Michel Schneider, *Morți imaginare*, traducerea din limba franceză și note de Mady Solomon, colecția „Ocheanul întors”, Editura Art, 2010

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

Traian Băsescu

INGLIȘ
UIZAUT TICIĂR

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL
DE CULTURĂ SE
AUDE LA

în fiecare vineri,
de la 20.00

Cu George Onofrei

Deadline (I)

Scriu în ultima clipă textul acesta – și mă întreb de cîte ori am făcut-o. Parcă, de cînd mă știu un scîrța-scîrța pe hîrtie. Știi să citești? Ești cititor. Știi să scrii? Ești scriitor.

Dar îți trimiți cumva textele cu zile bune înainte de a apărea într-un număr de revistă? Lucrezi în avans și lași ca paginile tale să se așeze, să se răcească, pînă să vadă lumina tiparului? În cazul acesta, nu te mai înțeleg. Iar tu nu vei înțelege niciodată ce înseamnă *deadline*.

Este acel hotar care separă lucrurile într-un mod radical și irevocabil. Revista

pleacă azi la tipar; și termenul-limită (e unul „oficial”, pentru toată lumea, și unul „intim”, pentru specialiștii ultimului tren) e la ora 12.00. Ei bine, la 11.55 îmi trimit textul scris în acea dimineață, re-recitit și paracorectat, spre bucuria complice a unor secretari de redacție, redactori-șefi, directori de publicații care știu ce e acela *deadline*. O legendă urbană spune că, în tinerețea lui de cronicar literar, Mircea Martin mergea și mai departe în forțarea limitei, negociînd inclusiv cu tipografiile...

Dar poate că acestea sînt legende, mituri, iluzii ale

literaturii române. Cert este că C. Stănescu și Ciprian Buduru (la „Adevărul literar și artistic”), Oana Matei și Gabriel Dimisianu (la „România literară”), George Onofrei și Florin Iorga (la „Suplimentul de cultură”), Ovidiu Șimonca și Doina Ioanid (la „Observator cultural”), toți acești oameni – cărora le-am cerut în atîtea rînduri iertare, încît pot s-o mai fac o dată – au înțeles în logica ei specială secvența ultimă din munca de cronicar și publicist.

Fiind vorba să scrii în fiecare săptămînă, și nu o dată la două-trei luni, îți alegi cartea, respectiv subiectul tabletei publicistice, cu cel mult șapte zile înainte de *deadline*. Iar în aceste șapte zile, ești mai

ocupat decît Dumnezeu în săptămîna Creației. În primul rînd, te pui pe citit; iar scriitorii români nu-ți oferă prea des volume pe care să le parcurgi într-o seară. Și citești, și citești, arătîndu-i consoartei, cu o bucurie amestecată cu îngrijorare, volumul pe cantul lui. Uite unde am ajuns; dar, vai!, uite și cît mai am. Cu una-două zile înainte de *deadline*, ai terminat lectura și te apuci să scoți note. Dragi elevi înfricoșați de examene, uitați de frica voastră! Dacă vreți, facem schimb de roluri. Primesc eu note în locul vostru și scoateți voi note în locul meu. Căci trebușoara asta durează aproape o zi. La finalul ei, sînt stors. Dar și mîndru: pe computer,

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

într-un fișier alocat cărții noi, am între trei și zece pagini de note culese cu corp 12.

Am ajuns în dimineața dinainte de *deadline*. Te scoli la ora 3.00, nefericit și fericit în același timp, înjurînd viața de cîine și rugîndu-l pe Creator să te ierte. Îți treci paginile de note într-un corp minuscul de literă, astfel încît, printrîndu-le, să nu-ți umple biroul. Atunci, abia atunci ești *asupra* cărții despre care vei scrie. În acea dimineață nu-ți duci băiatul la școală, iar fetița te pupă fără vorbe

de prisos, înainte de a fi dusă la grădiniță. În acea zi, de fiecare dată *ultima*, și în acele ore, din nou și din nou cele mai importante, scrii pentru o revistă despre o carte.

La 10.00 termini și pînă la 11.30 îți citești de două, trei, patru ori cronica, pînă ajungi s-o știi pe dinafară. Faci o pauză, te duci și te bărbiești, revii la birou și o mai citești o dată. La 11.55 o expediezi pe email și dai un sms. „Trimis cronica. Mulțumesc!”

Ai respectat *deadline*-ul.

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Cu borș, tren și nesfârșitele vise

Emil Brumaru: M-am trezit destul de târziu, aproape de 8, aseară culcându-mă pe la 11. Am tot adunat cărți pe lângă mine de nu mai știam pe care să o încep... Ieri eram în piață când mi-ai trimis mesajul dinaintea plecării și cumpăram verdețuri pentru un borș. Precupeața mă tot îndemna, ia, maică, la borș se pun de toate: și mi-a dat și țelină, ba chiar și stevie, care face acrișor borșul, zicea dînsa, și frunze de sfeclă, și leuștean, și lobodă, mărar, pătrunjel verde... Pînă la urmă mi-a dat și un mănunchi de hațmațuchi care dă o aromă și un miros în toată casa, maică. Am cumpărat și le-am tocat cu un cuțit enorm și le-am pus să dea un clocot.

Iar tu erai veselă că ai terminat, parcă scăpaseși de la ocele de sare...

Am fost și eu la medic și mi-am luat medicamentele acelea de somn. Pe urmă, acasă, am tot scotocit după cărți pînă mă durea spatele... Tu să faci poze acolo în grădina cu pietre, cu fel de fel de amănunte. Nici nu știi cît de mult îmi plac, îi amintesc cîte amănunte aveam în gospodăria gazdei de la Dolhasca, aproape că poezia se scria singură... Acum principalul e cititul, dar cu un salt făcut în cărți pe care le-am tot ocolit fiindcă îmi creau un soi sîciitor de efort, nu mă trăgea așă spre ele. Vreau să aflu, vreau să înțeleg. Mi se pare absurd să trăiești fără să te întreb de ce o faci. Da, aveam răspunsul: trăiesc ca să scriu, însă parcă nu mai e valabil, trebuie mai mult, trebuie dragoste, trebuie neapărat dragoste și intimitate, liniște și multă muncă lucidă. Am considerat întotdeauna cititul ca pe ceva extrem de plăcut, de lesnicios, de hrănit, de la îndemînă și știi că, oricum, timpul s-a scurdat. Rămîn crucit cînd văd cum unii, mă refer la filosofi, au trăit pînă nu mai știau nici ei numărul anilor, peste 80 de ani calmi, limpezi, scormonind mereu.

Să te simți bine acolo și să îmi mai spui ce faci.

Veronica D. Niculescu: În tren, cu ochii ba în pagini, ba după vulpi. Ce multă lume citește! Majoritatea, cărți vechi, cu coperte tocite, cu foaia gălbuie. O teamă permanentă,

îndepărtîndu-mă de casă, apropiindu-mă de verdictele astea periodice care mă tocesc de fiecare dată pe la colțuri.

E.B.: Vis: eram parcă bolnav și nu mi se dădeau medicamentele și începusem să umblu prin saloane să caut medicul sau sora, să mi le dea...

Ceea ce este specific acestor vise e că niciodată nu rezolv nimic decît trezindu-mă și realizînd care e de fapt realitatea. Încercăturile au același final: trezirea. Și atunci, cu ochii încă grei de somn, mă duc să fac cafeaua și să deschid computerul.

Uneori, cînd mă trezesc sînt izbit de dezordinea cărților, apoi mă obișnuiesc iarăși cu ea și încet cu încetul îmi revin dintr-un fel de scurtă dezolare; asta mai ales după primele înghițituri mari de cafea.

Cafeaua o miros adînc, cu poftă, să-i simt aroma în tot trupul și parcă așa capăt o speranță pentru întreaga zi. Sînt tot mai speriat de cîte cărți ar trebui să citesc și îmi dau seama că este și o chestie de voință, prea mă las dus de fel de fel de fleacuri... și zilele trec, trec, și eu tot amîn.

Cu Fitzgerald m-am împotmolit pe la mijloc, deși sînt fragmente fermecătoare. Dar mereu vin alte și alte sugestii de cărți și nu mai apuc să duc la capăt ceva. Îmi făcusem o regulă din a nu lăsa o carte, chiar dacă mă plictisește, pînă n-o termin. Cred că așa voi reîncepe să fac.

Ai ajuns. Ieri îmi spuneai că treci peste Bega și eu de-abia îmi aduc aminte de ea. Timișoara mi-a aproape necunoscută, totuși am acolo pe vărul meu mai mare cu care nu am mai vorbit, măcar la telefon, de zeci de ani!

Mereu îmi dau seama cît efort, transformat apoi în plăcere, am făcut ca să pricep să-mi placă, da, să-mi placă mulți autori. Pe unii i-am citit la vîrste inadecvate. Cred că doar cîțiva mi-au mers ca unși.

Încă de cînd eram puști înghițeam romane polițiste cu duimul și mereu am căutat să citesc cu aceeași uitare de sine, ca atunci, autori grei, aparent plicticoși, dar atît de sățioși. Of, cum o dau, cum o întorc, întruna despre cărți vorbesc...

Lumi pierdute, la Barcelona

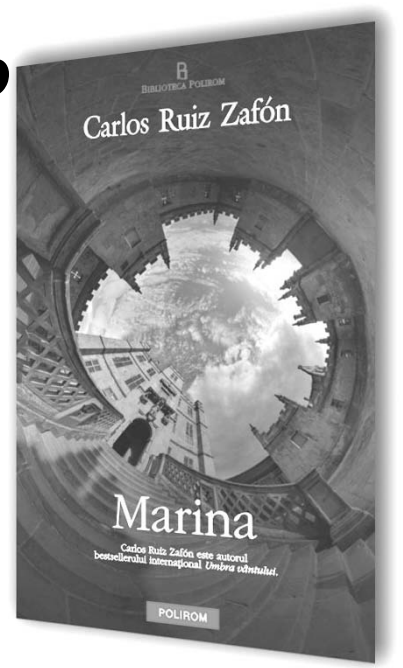
Carlos Ruiz Zafón este un scriitor spaniol născut la Barcelona în 1964. Din 1993 locuiește la Los Angeles. La 14 ani publică primul roman, de vreo cinci sute de pagini. La 19 ani intră în publicitate, dar o părăsește destul de repede pentru a scrie un nou roman, *Prințul ceții*, pentru care primește Premiul Edebe. *Umbra vîntului* (2002) este cartea care-i aduce recunoașterea internațională și o mulțime de premii importante, fiind vîndută în peste unsprezece milioane de exemplare. Pentru „La Vanguardia” este cea mai bună carte a anului.

Bogdan Romaniuc

Marina este ultima carte pentru adolescenți a lui Zafón și „cel mai personal” dintre romanele sale, așa cum spune scriitorul. Cartea a fost scrisă la Los Angeles în doi ani și povestește întâmplările prin care trece tînărul Oscar Draî, alături de frumoasa Marina.

Debutul romanului amintește de Proust și de rătăcirile sale în lumi pierdute. Primul plonjon în trecut: Barcelona, 1970: orașul „era un miraj de bulevarde și străduțe pe care puteai să te întorci cu treizeci sau patruzeci

de ani în trecut, doar trecînd pragul unei case cu portăreasă ori al unei cafenele. Timpul și memoria, istoria și ficțiunea se topeau în acel oraș fermecător ca acuarelele în ploaie”. Putem compara acest paragraf de început, pentru a observa mai bine valențele proustiene ale cărții, cu următorul fragment din *Swan*: „uitînd de plimbarea începută sau de cumpărătura pe care trebuie să o fac, rămîn acolo, în fața clopotniței, ore întregi, nemișcat, încercînd să-mi amintesc, simțînd în adîncurile mele ținuturi din nou cucerite împotriva uitării, care se usucă și se reconstruiesc”.

Timpul și memoria se numără printre temele importante abordate de Zafón. În romanul *Marina* există mai multe metafore, foarte reușite, ale timpului. Una dintre ele este cea a ornicului de aur spart, pe care îl găsește Oscar Draî în casa lui German. Ceasul are acele împietrite la ora șase și douăzeci și trei. Oscar află mai tîrziu că ornicul zace spart de cincisprezece ani. O altă metaforă a timpului se dovedește a fi cimitirul din Sarría – ca orice cimitir de altfel –, unul dintre cele mai ascunse locuri din Barcelona: „Aici sînt amintirile a sute de persoane, viețile, sentimentele, absențele și visurile lor neîmplinite, dezamăgirile, înșelăciunile și iubirile neîmpărtășite, care le-au otrăvit viețile. Toate s-au strîns aici, pentru vecie”.

Numeroase incursiuni în timp

Romanul e plasat într-un peisaj gotic. Peste tot numai mistere, peste tot numai umbre, tenebre, fantome, sunete stranii și un miros amețitor de putreziciune. Și cînd goticul se amestecă cu fantasticul ne trezim în mijlocul unui bal mascat ai cărui protagoniști sînt păpuși enorme, în mărime la scară reală, alcătuite din lemn, metal și ceramică, îmbrăcate în straie luxoase, atîrnînd de mii de cabluri și puse în mișcare de o mașinărie invizibilă. Este un spectacol grotesc, căci păpușile sînt neterminate: unora le lipsește o mîna, altora un picior.

Arles, 1903. Al doilea plonjon în timp. Oscar și Marina descoperă un album cu fotografii vechi, un „catalog al infernului” în care sînt înfățișate persoane cu handicap, „monstruoșitate fizice”, „suflete inocente întemnițate în trupuri cu deformări oribile” și „creaturi de coșmar”.

Iulie 1938. Al treilea plonjon în timp. S.a.m.d.

Romanul este alcătuit din numeroase incursiuni în timp, care au un singur scop, asumat pînă la capăt de Zafón, acela de a cuceri și de a reconstrui lumi pierdute.

Carlos Ruiz Zafón, *Marina*, colecția „Biblioteca Polirom. Proză XXI”, Editura Polirom, 2010, 29.50 lei

Între Mihai Botez și Sergiu Celibidache...

Mărturisesc că în calitatea mea de istoric nu pot să înțeleg privirea fascinată, ca și cum s-ar afla în fața unui șarpe boa, a unora – cam mulți după gustul meu – atunci cînd vine vorba de documentele vechii Securități. Luna noiembrie, cea în care s-a născut Mihai Botez, regretatul și singurul, cred, dizident român în sensul comun, european, al cuvîntului, a trecut, nu comemorîndu-l, cum s-ar fi convenit, ci întinîndu-i memoria. Cu siguranță nu a fost un „colaborator” și nu a abdicat nici înainte, nici după 1989, de la principiile și convingerile sale, făcute publice în nenumărate ocazii. Un caz rar de consecvență și probitate. O analiză istorică serioasă o va dovedi cîndva, la fel cum este de așteptat să fie lămurită și postura în care s-a pus „fiul lor”, Dorin Tudoran, publicînd documente ce, la prima vedere, îl încredințază pentru a-l fi deconspirat pe Mihai Botez și relațiile sale cu Vlad Georgescu și Europa Liberă. Admirația mea se îndreaptă însă, la această rubrică, spre omul de cultură și melomanul Mihai Botez.

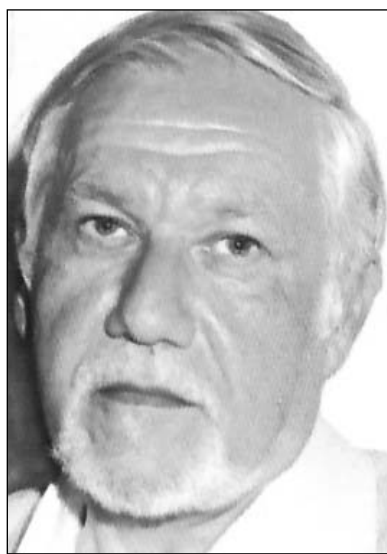
O scrisoare, ce a trecut prea puțin observată, publicată în 2003 în volumul de corespondență al matematicianului dizident, editat de Viorica Oancea, îl arată într-o postură cu totul neașteptată*. Mihai Botez îi cerea permisiunea lui Sergiu Celibidache să denuască o structură, mai precis un „obiect” matematic, cu numele său. În scrisoarea datată 28 mai 1983, Botez se prezenta dirijorului, amintind originea afinităților sale muzicale: „născut într-o familie de muzicieni, după inevitabili ani de «pianotat», am rămas numai amator de muzică – dar mare iubitor al artei sunetelor. Am cucerit însă credința că lumea sunetelor este un univers de reprezentări «în sine», ceea ce mi-a îngăduit să privesc muzica Dumneavoastră nu numai ca expresie a filosofiei pe care o profesăți, ci și ca o sursă nouă de sugestii pentru lumea ideilor”.

Mihai Botez amintea de prelegerile lui Celibidache în sala Ateneului, observa că „toată lumea vorbește de transferuri din cîmpul filosofiei ori matematicii spre (și așa adăuga, destul de rar, în) muzică”, semnala „erorile tehnice” pe care le sesizase cu ani în urmă în articole consacrate aplicațiilor matematicii în muzică, numindu-l pe Xenakis, și își definea pe scurt demersul propriu: „drumul invers, de la muzică spre matematică” neîncercat „pînă acum, cel puțin după știința mea”. Cu cuvintele lui Mihai Botez, „ceea ce credeți și ceea ce doriți să obțineți, ceea ce se petrece în sala de concert însuflețită de prezența Dumneavoastră nu mi se pare a fi numai aplicarea acestui program teoretic – pe care îl găsec profund original..., ceea ce se petrece în sala de concert este ceea ce mi-a sugerat «obiectul» matematic

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Praga

pe care aș dori să-l pun sub girul Dumneavoastră”. Și, cu o politețe impecabilă, Mihai Botez își explica în continuare reflecțiile, cerîndu-i lui Sergiu Celibidache confirmarea că a „rămas credincios spiritului” lui sau că măcar l-a prelungit „din lumea sunetelor în lumea de «curății și semne» a matematicii, cum ar zice matematicianul și poetul Ion Barbu...”.

Într-o excelentă sinteză a gîndirii lui Celibidache, Mihai Botez nota: „Muzica, spuneți în sala Ateneului, nu este, ci devine. Partitura este numai matricea de potențialități ale acestei deveniri. În concert, devenirea se făp-tuește și se transmite. Rostul muzicienilor (și îndeosebi al dirijorului) este să înlătore tot ceea ce poate împiedica devenirea și comunicarea ei. De aceea, repetițiile sînt mai degrabă consacrate explorării a «ceea ce nu trebuie făcut» – ceea ce trebuie fiind, în ultimă analiză, ce se întîmplă prin participarea comună, în actul unic, irepetabil și «neconservabil» al concertului. Viziunea astfel obținută este obiectivă: obiectiv înseamnă însă autentic, și nu unic – ca interpretările Dumneavoastră, de pildă, care, rămînînd aceleași, pot fi foarte diferite. [...] Libertatea și autenticitatea capătă astfel sensul respectării potențialităților devenirii și «le-gilor» comunicării sale”.

Mihai Botez afirma în continuare că aceste idei pot căpăta „întropări matematice” și exemplifica vorbindu-i de spațiul euclidian obișnuit, cu 3 sau mai multe dimensiuni, în care se desfășoară de regulă încercarea de modelare a vieții sociale cu uneltele matematicii. „În spațiul Dumneavoastră, apare necesar un alt spațiu – conchidea el – ale cărui elemente... să nu fie ființări, ci deveniri (ori tranziții).

Tranzițiile operează între un trecut (cunoscut) și un viitor (previzibil...) ce trebuie asociat interpretării unei partituri. În concert însă, viitorul tranziției este, cel puțin în general, imprevizibil: el apare în mai multe variante, cu diferite probabilități de realizare.”

Nu este poate inutil de spus, că urmare a acestui mesaj plin de idei și sugestii, Sergiu Celibidache îl invita călduros, într-o scrisoare răspuns datată 24 iulie 1983, să vină la cursurile lui, la Universitatea din Mainz, oferindu-se să preia toate cheltuielile șederii matematicianului în străinătate.

La data trimiterii scrisorii lui Mihai Botez, în mai 1983, coloneii Securității se informau reciproc cu „noi date” despre Dorin Tudoran, care ar fi afirmat – nu se precizează în fața cui – că matematicianul „continuă să îi furnizeze, pe căi ilegale, directorului secției pentru România a Europei Libere, Vlad Georgescu, diverse date cu caracter politic, economic și social despre țara noastră, care sînt difuzate apoi de post sub forma unor scrisori anonime”. Teoria matematică a spațiului devenirii sociale și a celui al „tranzițiilor cu viitor imprevizibil” din muzică se întretăiau cumva, iar imposibilitatea pentru Mihai Botez de a filosofa la Mainz alături de Sergiu Celibidache, devenea, din păcate, o previzibilă certitudine.

Și poate că astăzi, cînd solidaritatea intelectuală și spiritul critic trec printr-un con de umbră, pentru a resuscita și a întregi portretul intelectualului de excepție care a fost Mihai Botez, publicarea manuscrisului inedit despre întropările matematice în muzică ar fi un gest și un omagiu binevenite...

*Mihai Botez, *Scrisori către Vlad Georgescu*, Editura Fundației Culturale Române, 2003, pp. 151-156.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Copca Par(ad)isului

Este mai provocatoare și mai rafinată decît Madonna, ca prezență scenică și imaginație erotică. Este mai senzuală decît Kylie, măcar așa se vede în videoclipuri. (Mixul făcut de cineva cu secvențe din *All This Lovers* și *Farmer Project* ar trebui să fie relevant pentru neîncercătorii curioși.) Nu știu dacă e mai inteligentă decît Celine Dion, dar a dovedit consecvență și constanță de-a lungul carierei începute prin 1984. Are prestanță *haute-couture* mai stilată decît avea Cher în culmea gloriei. Are genul de eleganță naturală franceză, pe care îl etalează Catherine Deneuve ori Sophie Marceau. Cu toate astea, în masa iubitorilor obișnuiți de muzică pop e mai puțin (re)cunoscută decît Samantha Fox sau C.C. Catch. Oare de ce?

Unul dintre motivele acestei stări de lucruri e furnizat chiar de calitățile native ale artistei cu numele de scenă Mylene Farmer, născută Mylene Jeanne Gautier, la 12 septembrie 1961, în Canada franceză, Quebec. Discreția vocii sale, cultivată cu program sau obținută în studio, dublează grațiozitatea limbii franceze și induce senzația că interpreta nu are forță, nu penetrează pînă în viscerele ascultătorului. Mă întreb dacă e o percepție particulară, doar a mea, sau o realitate sesizată și de producătorii muzicii cu sigla MF. Înclin să cred că inserția cuvintelor din limba engleză, în textele mai multor piese, e un răspuns implicit. (Ascultați *Fuck Them All*, de pe albumul *Avant que l'ombre*, 2005, care melodic sună perfect.) Totuși, artificiozitatea asigură duritate, dacă așa ceva s-a urmărit, iar Mylene Farmer tot nu atinge nivelul de impact al interpretelor anglo-saxone. Dar cine are nevoie de chestii contondente în intimitatea unei ore de amor? Poate sado-masochiști. Noi, ca să-l citez pe Leonard Chess, „nu sîntem genul acela de oameni”. Nu foarte des, e drept, simțim nevoia unei dezmierdări muzicale, senzuală ca mătasea extrafină a lenjeriei La Belle Epoque... (Am scris paragraful de mai sus înainte să descopăr ce spune chiar Mylene într-un interviu de anul trecut: „Ideea de a șoca nu face parte din mine. Dar dorința de a răspunde, da”.)

Lirismul consistent (pînă și *Point de Suture*, albumul din 2008, abundă în asta) n-a împins-o pe Farmer în

turbionul unei cariere internaționale. Compozitorul cu care a colaborat îndelung, Laurent Buntonat, a reușit să valorifice calitățile artistice ale interpretei, mai puțin pe cele comerciale. Care există din plin, ba poate din prea-plin, fiindcă numele Mylenei Farmer nu e vehiculat în „lumea bună” a snobilor culturali. Cîrculă în lumea celor care se simt încă marginalizați: homosexualii de... ambele sexe. Cine judecă lucrurile la suprafață e tentat să conchidă că Mylene stă în umbra celebrelor interprete sus-pomenite, iar discurile ei sînt reflexe epigonice urmărind succesul. N-o să pun aici placa intitulată „lucrurile stau pe dos”, nici n-o să detectez... protocronisme. Probabil că o explicație ar aduce în joc „spiritul epocii”, ce se manifestă cam în același fel în creația diferiților artiști. Personal, îmi ajunge să știu că Mylene Farmer este admiratoare devotată a lui Edgar Allan Poe, ca să nu mă intereseze ce cred alții despre creațiile ei... Sînt exagerat de subiectiv, de acord. N-o să moară nimeni din asta, sper!

Degust uneori șampania spectacolelor memorate pe DVD. Semnala ultima realizare – *Concert la Stade de France*, 2010. Criteriul biletelor epuizate în cîteva ore o fi important pentru staff-ul casei de discuri Universal (care anunță noul album, *Bleu Noir*, la jumătatea lunii decembrie). Pentru iubitorul de literatură gotică e relevant să descopere universul poesc într-o montare fără cusur. De la garderoba predominant roșie (*Masca morții...*), la scheletele ce dansează (sau nu – *Îngropat de viu...*) și la încheștarea (a)mortală dintre bărbat și femeie (*Lygeia*)...

din 19 noiembrie

www.portretulluptatorului.ro

Din raiul lui Peter Jackson

Filmografia oricărui regizor s-ar prăbuși sub greutatea unui colos cum este trilogia *Stăpînul inelelor*, cu succesul ei planetar. Da, Peter Jackson a fost propulsat imediat în panteonul marilor creatori de vise alături de Spielberg, Lucas sau Cameron, a

făcut o grămadă de bani, a adus o altă grămadă de bani țării sale, a fost făcut cavaler etc. Dar ce alte filme ale sale, în afară de trilogia mai sus menționată sau *King Kong*, prea recent în memorie, mai sînt cunoscute și apreciate la justa lor valoare?

neapărat achiziționată (între timp a apărut și la un preț uluitor de redus). Pe lângă film (trei ore de entertainment pur și dur, excelent realizat, cu efecte speciale la cel mai înalt nivel și o scenă de acțiune care durează aproape o oră), această ediție de *King Kong* conține și un DVD care explică în mare detaliu cum a fost posibilă realizarea acestui film. Un supliment ce merită neapărat vizionat de toți aceia care vor să vadă culisele unei asemenea superproducții.

Din Raiul meu (2009) este încercarea lui Jackson de a se reîntoarce la perioada *Heavenly Creatures*, mult mai puțin reușită însă. Realizat pe baza unui bestseller de Alice Sebold, filmul prezintă povestea unei adolescente prinse, după violarea și asasinarea ei, într-un soi de Purgatoriu de unde urmărește încercările familiei sale de a trece peste dramă. Un subiect greu de tratat, pe care Jackson îl cam înecă în efecte speciale, produsul final nefiind atât de bine primit pe cît se aștepta probabil regizorul. Nici de public și nici de critici care au salutat în schimb interpretările actorilor din rolurile principale – Stanley Tucci, Mark Wahlberg, Rachel Weisz, Susan Sarandon și foarte talentata Saoirse Ronan, în rolul principal.

Dragoș Cojocaru

Peter Jackson (n. 1961) a fost din copilărie fascinat de film, mai ales de fanteziile animate de Ray Harryhausen, sau de seriale de la TV precum *Thunderbirds* sau *Monty Pythons*. După ce a primit din partea unui prieten de familie o cameră de filmat, micul Peter s-a și pus pe treabă, realizînd scurte filmulețe împreună cu prietenii săi. Primul lui film adevărat, *Bad Taste*, o comedie sărită de pe fix și plină de sînge, a fost realizat împreună cu amicii, în decurs de patru ani, pentru un buget infim. Comisia de Film din Noua Zeelandă n-a pregetat să dea acestui tînar amator suma de 235.000 de dolari (neo-zeelandezi) pentru a-și termina filmul. Prezentat la Cannes, *Bad Taste* este cumpărat de distribuitori, iar Jackson face primul pas în noua sa carieră. Următoarea producție, *Meet the Feebles* (1989), este o satiră neagră realizată cu păpuși à la

Muppets. *Brain Dead* (1992), în ciuda cantității imense de hemoglobină și a numărului de zombi masacrați, este, de fapt, o comedie complet nebună, cu multe influențe din *Monty Pythons*. Cînd toată lumea a fost convinsă că Jackson este doar un foarte bun autor de farse sîngeroase, regizorul a devenit brusc grav și serios, realizînd, pe baza unui fapt divers, terifianta dramă *Heavenly Creatures* (avînd într-un rol principal pe o tînră Kate Winslet), primită cu aplauze la Festivalul de Film de la Veneția, cu cronici excelente și o nominalizare la Oscar-ul pentru cel mai bun scenariu.

Primele filme ale lui Jackson, greu de găsit la noi

Din păcate, aceste prime filme ale lui Peter Jackson nu prea sînt ușor de găsit azi, la noi, în magazinele de DVD-uri. Dar ce s-ar găsi totuși în

afară de faimoasa trilogie care, în opinia mea, merită banii de DVD numai în varianta extinsă?

În ordine cronologică, pu-teți începe cu *The Frighteners/Un om și trei fantome* (1996), primul film făcut cu bani grei de la Hollywood. O comedie plină de efecte speciale despre un detectiv particular interpretat de Michael J. Fox, care, puțin escroc, se folosește de serviciile a trei fantome pentru a-și speria clienții care, apoi, sînt în stare să plătească suficient pentru a fi „exorcizați”. Toate personajele încep să aibă probleme atunci cînd ajung să se confrunte cu un ucigaș în serie supranatural. Bine primit, filmul s-a dovedit însă un eșec financiar, cu adevărat nemeritat.

Remake-ul lui *King Kong* este filmul pentru care Jackson s-a apucat de cinema. Realizat imediat după *Stăpînul inelelor*, el se găsește la noi într-o ediție excelentă pe două DVD-uri care ar merita

Andrei Oișteanu, la Conferințele Teatrului Național București

Andrei Oișteanu participă duminică, 28 noiembrie, de la ora 11.00, la Conferințele Teatrului Național București. Biletele s-au pus în vânzare la agenția de bilete (preț: 10 lei).

Inițiate cu aproape opt decenii în urmă de Ion Marin Sadoveanu, Conferințele Teatrului Național au revenit pe scena Sălii Atelier începând din anul 2006 cu prelegerile unor personalități marcante ale culturii române pe teme dintre cele mai diverse și incitante.

Tema viitoarei conferințe este inspirată de recenta apariție editorială a autorului: *Narcotice în cultura română. Istorie, religie și literatură*, Ed. Polirom, 2010, volum nominalizat la Premiul Cartea anului 2010. Este un amplu studiu, deopotrivă de antropologie culturală și de istorie a mentalităților, primul de o asemenea anvergură întreprins pe terenul culturii române, unde tematica folosirii narcoticelor, intens tabuizată pînă în 1990, continuă să fie abordată în genere cu rezerve, iar documentarea întâmpină serioase dificultăți.

Narcotice în cultura română este o carte curajoasă care va modifica probabil configurația citorva capitole din istoria literaturii române.

„Inițial, am cercetat mărturii istorice, etnologice și istorico-religioase

referitoare la utilizarea în scopuri magico-rituale a plantelor psihotrope în spațiul carpato-dunărean din Antichitate pînă în epoca premodernă. În ultimii ani, am extins cercetarea asupra modului în care, în epoca modernă și contemporană, s-au raportat la diferite narcotice și halucinogene unii scriitori, artiști și intelectuali români – de la romancierii ale căror personaje își administrează substanțe stupefiante, pînă la scriitorii care își analizează propriile experiențe narcotice; de la poeți care și-au administrat narcotice pentru hrănirea imaginației și forțarea creativității, pînă la cei care le-au utilizat în căutarea «paradisurilor artificiale»; de la cercetători care au studiat folosirea remediilor psihotrope în Orient, pînă la scriitorii care s-au sinucis folosind opiacee; de la savanții care au experimentat efectele substanțelor psihedelice, pînă la istoricii ai religiilor care au studiat utilizarea plantelor psihotrope în cadrul manifestărilor religioase și magico-rituale...”

Andrei Oișteanu este cercetător la Institutul de Istorie a Religiei (Academia Română) și conferențiar la Centrul de Studii Ebraice – masterat (Facultatea de Litere, Universitatea din București). Este președintele Asociației Române de Istorie a Religiei. Cărți publicate în ultimii ani: *Ordine și Haos. Mit și magie în cultura tradițională românească*, Polirom, 2004; *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în*

context est-central european, Humanitas, 2001 (ediția a doua: 2004; cartea a primit 5 premii); *A képzeltbeli zsidó*, ediția în limba maghiară a cărții, Kriterion, 2005; *Religie, politică și mit. Texte despre Mircea Eliade și I.P. Culiianu*, Polirom, 2007; *Il diluvio, il drago e il labirinto. Studi di magia e mitologia europea comparata*, Edizioni Fiorini, Verona, 2008; *Inventing the Jew: Antisemitic Stereotypes in Romanian and Other Central-East European Cultures*, Foreword by Moshe Idel, University of Nebraska Press, Lincoln & London, 2009; *Konstruktionen des Judenbildes: Rumänische und Ostmitteleuropäische Stereotypen des Antisemitismus*, Frank und Timme Verlag, Berlin, 2010.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE

BOBI

Reconversie

La început nu prea credea lumea că e criză. Multe guri clămpăneau că e o invenție, o făcătura a celor de la televizor. Da, a fost o invenție, dar una urmată de alte câteva invenții: prăbușirea pieței imobiliare, tăierea de 25 la sută, căderea în cap a exporturilor, concedierile masive etc.

Invenție pe dracu'. E reală și ne ustură de parcă ne-am fi stors ardei iute în ochi. Băncile s-au pus cu curul în geam și nu mai dau parale, nu se mai cumpără case, nici boarfe, ce să facă poporul ăsta de zidari și croitorese? Ce să fac eu, zidar în ale muzicii, dacă primăriile au tăiat bugetele cu toporul și nu mai cheltuie cu di-stratul comunității în piața mare? Să mor de foame?

Cică soluția se cheamă reconversie. Nu mai merge una, te apuci de alta. Erau un neamț și un italian la televizor, amîndoi aveau fabrici de bulendre în România și amîndoi le-au închis din cauza crizei care nu există, dar există. Italianul și-a zis că românul poate renunța tot mai puțin la maș, care trebuie umplut cu bun-bun indiferent de vremuri, așa că și-a deschis restaurant, care cică merge. Neamțul a cumpărat teren și crește vaci de carne. Toată lumea este foarte bucu-roasă că oamenii s-au descurcat, în afară de doi-trei invidioși care se tot întreabă cum rămîne cu oamenii care lucrau în fabricile proaspăt închise.

Ok, reconversie să fie, să transform ceva păgubos în ceva profitabil... ia să văd. Fabrică nu am, nici firmă de construcții. Am doar jumătatea asta de sfert de pagină din acest ziar. Ce reconversie să-i fac? Gata, am găsit, o transform în mică publicitate.

Am început munca de teren în căutare de clienți, dar din cauza ploii m-am limitat pentru început la vecinii mei din Valea Adîncă. Așadar:

– *Persoană fizică Florea Neculai, din sat Valea Adîncă, execută în regim de maximă calitate lucrări de prelucrare prin așchiere a melatului, suduri porți, garduri, și confecții inox. Se oferă garanția nervului optic, adică să-i sară ochii dacă nu face totul la stas de Nekerman. Telefon 0724.333.458*

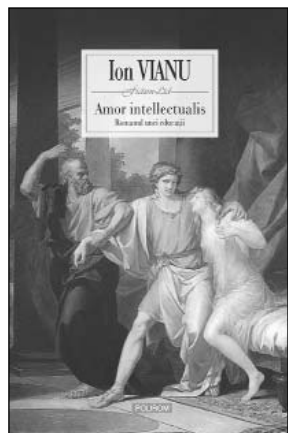
– *Persoană fizică Țața Marița din sat idem vinde din gospodăria proprie ouă găină calitate întii, mere galbene, țărițe de grîu și una bucată pui corcitură pekinez.*

– *Persoană fizică Ionel Carp execută, în schimbul cantității de 500 ml băutură spirtoasă, lucrări agricole în gospodăria clientului: săpat, prășit, plivit, tăiat lemne.*

– *Persoană fizică Ciobanu Neculai, posesor de stand în bazar – a treia tarabă pe stînga, vă oferă spre vânzare o gamă largă de fierăstraie electrice, faiuri, polizoare, pompe submersibile și robineți de proveniență China. Calitate garantată.*

Ion Vianu, *Amor intellectualis* – desemnată cartea anului

Volumul *Amor intellectualis* de Ion Vianu, apărut la Editura Polirom

în colecția „Fiction Ltd.”, a primit, joi, 25 noiembrie, Premiul Cartea anului 2010 acordat de Revista „România literară” cu sprijinul Fundației „Anonimul”.

Premiul a fost decernat de către juriul format din criticul literar Nicolae Manolescu împreună cu alți șase redactori ai revistei „România literară” și are o valoare de 10.000 de lei.

Printre nominalizați s-au numărat Gabriela Adameșteanu cu *Provizorat*, Ana Blandiana cu *Patria mea A4*, Lucian

Boia cu *Germanofilia*, Andrei Oișteanu cu *Narcotice în cultura română*, Horia-Roman Patapievici cu *Ultimul Culiianu*, Violeta Popa și George Volceanov cu traducerea *Opere I, Sonete – Furtuna, Opere II – Hamlet* de William Shakespeare.

„Cartea este descrierea unei formații care a fost înaintea generației mele. Este o educație destul de serioasă, una multi-laterală. Această carte este scrisă cu un extraordinar talent. Sînt cîteva portrete în mișcare –

Tudor Vianu și Edgar Pappu”, a spus criticul Nicolae Manolescu, referindu-se la lucrarea premiată.

Scriitorul a declarat că lucrarea este una care, pur și simplu, a ieșit din inconștientul său. „Am avut sentimentul unei dicții. Am avut doar sarcina să-l pun în pagină. Este un efort de paginator, restul aparține inconștientului meu”, a spus scriitorul Ion Vianu. Vianu a mai afirmat că premiul îl ia ca pe o răs-plată pentru „timiditatea sa din exil”. (Agerpres)

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colegiul editorial: Emilia Chiscop, Florin Lăzărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Bobi și Bobo (Fără zahăr), Emil Brumar, Dragoș Cojocaru, Emilia Chiscop, Mădălina Cocea, Daniel Cristea-Enache, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu, Veronica D. Niculescu, Adrian Olaru, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu.

Carte: Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. **Teatru:** Mihaela Michailov.

Arte vizuale: Constantin Vică.

Caricatură: Lucian Amarii (Jup).

Grafică: Ion Barbu. **TV:** Alex Savitescu.

Actualitate: Robert Bălan, R. Chiruță, Ciprian Nedelcu, Veronica D. Niculescu, Elena Vlădăreanu, Cristina Hermeziu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sârbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărei Agenții Rodipet din țară sau oricărui oficiu poștal. Cititorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îl aparține autorului » „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri Newsin » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Alte întrebări

Plec o săptămână pînă-n vecini, așa că vă las cu patru întrebări esențiale și cu niște răspunsuri posibile. Întrebările sînt ale lui Proust, iar răspunsurile sînt adunate de „Vanity Fair“ într-o carte ilustrată copios de Robert Risko și apărută anul trecut în America.

Care ar fi pentru dvs. fericirea de săvîrșită?

O canoe, soare amestecat cu nori și nici un deadline la orizont. (Margaret Atwood)

Să citesc. (David Bowie)

O sănătate excelentă, fără răceli, fără lepră. (Allen Ginsberg)

O viață fără polițiști. (Salman Rushdie)

Dacă ar fi să muriți și să vă întoarceți la viață ca o persoană sau un lucru, ce credeți că-ați fi?

Fred Astaire. (Lauren Bacall)

Ori un mare pianist, ori un măcelar priceput. (Julia Child)

Un lămii. (Catherine Deneuve)

Al doilea soț al nevastă-mii. (Kirk Douglas)

Un taur de lupte. (Dennis Hopper)

Prof. (Paul Newman)

Nu vreau să mă întorc. La ce bun? (Sidney Poitier)

O stradă dintr-un oraș. (Salman Rushdie)

Care e personajul dvs. preferat?

Don Quijote, pentru că noi doi semănăm mult. (Brigitte Bardot)

Huckleberry Finn. (Dave Brubeck)

Sherlock Holmes. (Hugh Hefner, Emma Thompson)

Orlando al Virginiei Woolf. (Karl Lagerfeld)

Hunter Thompson. (Keith Richards)

Mi-a plăcut de Alice care trece prin oglindă și de animalele din *Winnie-the-Pooh*. (Liv Ullmann)

Frankenstein. Și Dumbo. (Tom Waits)

Unde și cînd ați fost cel mai fericit?

8 mai 1945, la Regensburg, sfîrșitul celui de-al doilea război mondial. (Dave Brubeck)

Azi dimineață, cu June, la cafea. (Johnny Cash)

În pat cu nevastă-mea. (Walter Matthau)

Între căsătorii. (Hedy Lamarr)

Acasă, cînd am aflat că Eugene O'Neill, care era pe moarte, a zis despre *Moartea unui comis-voiajor* că e o mare piesă. (Arthur Miller)

1857. (Lou Reed)

Cînd eu și prietenii mei lucram la *Mean Streets*, în 1973. (Martin Scorsese)

În șaiștrei, la unu dimineață, spălînd farfuriile într-o sîmbătă noapte în bucătăria de la Napoleone Pizza House, 619 National Ave, National City, California. (Tom Waits)

Fugi și nu te uita înapoi

FILM

Iulia BLAGA

Filmul *Fură și fugi/Takers* (pe ecranele românești din 19 noiembrie) e un film de acțiune enervant de comun, cu eterna confruntare dintre o echipă de răufăcători și doi polițiști americani aflați pe urmele lor. Dar, din magma stătută de locuri comune, expresii auzite în alte sute de alte filme și grimase obositoare ale actorilor, cînd te întreb de ce Doamne n-ai stat acasă și ți-a trebuit cinema, apare deodată un moment care te trăsnește și care îți aduce aminte de ce America e America, iar noi trăim într-un mic săculeț legat la gură.

După o tentativă de jaf care a mers prost din cauza unui șir de ghinioane, unul dintre hoți e zărit de către cei doi polițiști care încep să-l alerge pe la metrou, afară din metrou, pe stradă, într-un hotel și așa mai departe. Înghesuit la bucătărie, hoțul îl împușcă mortal pe unul dintre polițiști. Nu dăm prea multă atenție acestui lucru, dar, cîteva minute mai tîrziu, cînd hoțul ajunge în sfîrșit la tovarășii lui și le povestește ce s-a întîmplat, aceștia mai să-l dea cu capul de pereți: „Idiotule! Nu știi că n-ai voie să împuști un polițist?!“. Parcă i-ar fi spus că e complet interzis să verși acid sulfuric peste flacăra aragazului. Pe cuvînt de onoare că această frază mi-a provocat o mică zdruncinătură axiologică, trezindu-mă din toropeală și făcîndu-mă să înțeleg de ce a trebuit să ies în ziua aceea din casă.

Oricît de bou ești, oricît de catastrofală primejdia în care te afli, în America nu împuști un polițist, simplu. La noi în țară (inevitabil urma această sintagmă), dacă ești dintr-un clan puternic, iei la mișto, iei la bătaie un polițist pentru că știi că n-o să pățești nimic. Da, polițiștii noștri nu sînt precum cei din America. E adevărat. Cînd Elliott Ness și-a făcut echipa, majoritatea colegilor din Chicago erau corupți, meteahnă care n-a dispărut cu totul pînă azi. Dar poliția e o autoritate pe care răufăcătorii au învățat în timp să o respecte. Dacă împuști un polițist, pedeapsa e mare.

Firește, tot în filme am văzut că uneori faptul că ești polițist nu te vîră sub o platoșă de oțel. Am auzit de atîtea ori replica „you don't shoot a cop“ („nu împuști un polițist“) invocată de un polițist care e pe punctul să fie împușcat (de pildă, în *Scarface*). Ca un făcut, e exact fraza care îl determină pe răufăcător să împuște polițistul.

Nu scapi de România nici la film

Nu ar fi fost nici o problemă cu această replică din *Takers* dacă am fi trăit într-o țară normală. Dar în România devine tot mai greu de ignorat agresivitatea permanentă care face ca agresivitatea verbală și cea fizică să se

formeze din aceeași substanță. Nu înseamnă că oamenii ajung să se ia la palme în stradă, cel puțin nu încă, dar certurile au o încărcătură de risc pentru că oricînd pot degenera. Dacă nu încep să-și tragă reciproc pumni în cap, oamenii ajung să-și spună lucruri foarte jignitoare, plecînd de la niște mizilicuri. Nu se mai tem de nici o autoritate (pentru că nici o autoritate nu-i mai apără), dar nu se mai tem nici că-i bate Dumnezeu, cum făceau oamenii odată. Sau poliția, cum se întîmplă cu personajele negative ale acestui film. Vedete, nici la cinema nu mai scăpăm de Românică.

Fură și fugi/Takers. Regia: John Luessenhop. Cu: Matt Dillon, Hayden Christensen, Idris Elba, Paul Walker

ISSN 1584-8272

9 771584 827000 292